

PÆDAGOGISK TILSYN I RANDERS KOMMUNE 2025

Børnefagligt Udviklingscenter

RANDERS

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion til pædagogisk tilsyn 2025	3
1.1. Læsevejledning	4
2. Formål og baggrund for det pædagogiske tilsyn	4
2.1. Tilrettelæggelsen af det pædagogiske tilsyn i Randers Kommune i 2025	5
Analyse af børneperspektivet	6
Forældreperspektivet	6
Uanmeldt tilsynsbesøg med observation	6
Tilsynsmøde	7
Tilsynsrapport	7
3. Tilsynskonceptet – 7 pejlemærker for kvalitet i dagtilbud i Randers Kommune	7
3.1. Pejlemærke 1: Relationer	7
Indikatorer:	8
3.2. Pejlemærke 2: Mangfoldighed og inklusion	8
Indikatorer:	8
3.3. Pejlemærke 3: Lege- og læringsmiljøer	9
Indikatorer:	9
3.4. Pejlemærke 4: Kommunikation og sprog	9
Indikatorer:	10
3.5. Pejlemærke 5: Fysiske rammer	10
Indikatorer:	10
3.6. Pejlemærke 6: Forældresamarbejde	10
3.7. Pejlemærke 7: Sammenhænge	11
4. Den videre proces på baggrund af det pædagogiske tilsyn	12
4.1. Vurdering af det enkelte pejlemærke	12
4.2. Den samlede vurdering	13
5. Data fra det pædagogiske tilsyn 2025	14
5.1. Vurdering af pejlemærkerne	14
5.2. Pejlemærke 1: Relationer	14
5.3. Pejlemærke 2: Mangfoldighed og inklusion	16
5.4. Pejlemærke 3: Lege og læringsmiljøer	18
5.5. Pejlemærke 4: Kommunikation og sprog	19
5.6. Pejlemærke 5: Fysiske rammer	21
5.7. Pejlemærke 6: Forældresamarbejde	22
5.8. Pejlemærke 7: Sammenhænge	25

5.9. Børnenes perspektiv	26
6. Kommunale tendenser	27
6.1. Børns indbyrdes relationer og samhørighed med børnegruppen	27
6.2. Voksen-barn relationen.....	29
6.3. De fysiske rammer.....	29
6.4. Legen og den voksnes rolle heri	29
6.5. Kommunikation og sprog	30
6.6. Forskellig kvalitet i den samme institution.....	30
7.Udvikling og opfølgning på det pædagogiske tilsyn samt det videre arbejde med resultaterne	31
7.1. En udviklende tilsynsdialog, der skaber kvalitet	31
7.2. Opfølgning på tilsyn i institutionerne	31
7.3. Det videre udviklingsarbejde med afsæt i tilsynsresultaterne	32
Det videre arbejde med "Fælles kvalitetsforståelse gennem pædagogfaglig ledelse og stærke børnefællesskaber"	33
"Kommunikation og sprog"	33
"Legen i centrum"	34
7.4. Præsentation af tilsynets resultater samt involvering af MED-systemet og dagtilbudsrådet	34
Bilag 1. Den styrkede, pædagogiske læreplan	35

1. Introduktion til pædagogisk tilsyn 2025

Der er i perioden januar 2025 – november 2025 gennemført formaliserede pædagogiske tilsyn i alle kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt i børnebyerne under skoleområdet. Dette indebærer tilsyn i 41 kommunale dagtilbud, 12 selvejende dagtilbud, to børnehaver i forbindelse med børnebyer, samt otte private dagtilbud.

Tilsynet blev i 2023 for første gang gennemført med afsæt i det politisk godkendte tilsynsmateriale udarbejdet af Børnefagligt Udviklingscenter i samarbejde med praksis i Randers Kommune (Børne- og familieudvalget den 13. september 2022 sag nr. 115). Der blev i 2024 gennemført en evaluering af tilsyn 2023 og med afsæt i evalueringen blev der lavet en række justeringer, for at sikre et endnu mere gennemsigtigt, dialogbaseret og praksisomsætteligt tilsynskoncept. Børne- og familieudvalget godkendte det justerede koncept i 2024 (Børne- og familieudvalget den 2. september 2024) og dette danner grundlag for gennemførsel af tilsynet i 2025.

Justeringer af tilsynets pejlemærker betyder, at det for fire ud af de fem observerbare pejlemærker ikke er muligt at lave en direkte sammenligning med resultaterne for tilsyn 2023, da indikatorerne er blevet lettere justeret. Der er dog ikke ændret væsentligt i indholdet af indikatorerne, hvilket betyder, at det er muligt at vurdere hvorvidt der er sket en udvikling indenfor det enkelte pejlemærke.

Pejlemærket "Mangfoldighed og inklusion" fremstår med sammen indikatorer, som var tilfældet i 2023.

Justerede pejlemærker:

- Relationer
- Lege- og læringsmiljøet
- Kommunikation og sprog
- Fysiske rammer

Ikke justeret pejlemærke:

- Mangfoldighed og inklusion

Tilsynet 2025 har bestået af indsamling af børneperspektiv i form af analyse af børneinterview med 4-5årige børn samt videoanalyse af børn under 3 år, forældredialog forud for tilsynsmøde med forældregruppens vurdering, et uanmeldt tilsynsbesøg samt et anmeldt tilsynsmøde med tilbagemelding og dialog. Observationerne er lavet med udgangspunkt i de fem observerbare pejlemærker for kvalitet i dagtilbud og institutionernes opfyldelse af pejlemærket vurderes med udgangspunkt i en række indikatorer under hvert pejlemærke. På baggrund af den samlede vurdering af institutionernes praksis er der igangsat et arbejde med at omsætte anbefalingerne til konkret praksis. Graden af involvering fra den tilsynsførende i det videre arbejde er afhængigt af institutionens samlede vurdering.

Der er blevet udarbejdet tilsynsrapporter for alle institutioner, som institutionen har haft til gennemsyn for faktuelle fejl og mangler inden den officielle rapport fremsendes institutionen og senere offentliggøres. Der er tale om en samlet rapport for institutionen, hvilket betyder, at der i børnehuse med både vuggestue og børnehave fremgår én samlet vurdering på baggrund af observation i både vuggestue og børnehave.

Tilsynsproces 2025:

Der er i forbindelse med tilsynets gennemførelse fokus på at få flere perspektiver frem i både dialogen og tilsynsrapporten. På den måde sikres en mere nuanceret beskrivelse af den pædagogiske praksis og ikke udelukkende et observeret øjebliksbillede af en kompleks virkelighed i institutionen. Tilsynets vurdering vil udelukkende ske på baggrund af den observerede praksis under det uanmeldte tilsyn men institutionens og forældres perspektiver inddrages i den endelige tilsynsrapport.

Børnefagligt Udviklingscenter har ved fulgt op indenfor fire måneder såfremt institutionen har pejlemærker vurderet i *utilstrækkelig* eller *begrænset* opfyldelse, og følger fortsat op, på konkrete forhold i de enkelte institutioner. Tendenserne fra det samlede pædagogiske tilsyn indarbejdes i det generelle udviklingsarbejde på dagtilbudsområdet frem til næste tilsyn. Det betyder, at tendenserne indarbejdes i planlægning af det fremadrettede arbejde med kompetenceudvikling og understøttelse af dagtilbuddene i Randers Kommune.

1.1. Læsevejledning

Første del af rapporten beskriver formålet og baggrunden for det pædagogiske tilsyn på dagtilbudsområdet i Randers Kommune. Dernæst følger en beskrivelse af selve tilsynsprocessen, med de forskellige elementer.

Derefter følger et afsnit hvori de data- og observationsbaserede vurderinger af tilsynets syv pejlemærker og tilhørende indikatorer præsenteres for de 63 gennemførte tilsyn på dagtilbudsområdet. Herunder fremlægges generelle tendenser og konkrete eksempler fra observationerne.

Herefter beskrives, hvordan der er lavet og fortsat laves opfølgning på tilsyn, samt hvordan resultaterne anvendes fremadrettet i planlægningen af aktiviteter på dagtilbudsområdet.

Når benævnelsen "dagtilbud" eller "institution" anvendes i rapporter, refereres der til den enkelte observerede enhed og ikke en samlet enhed med flere institutioner. I Randers Kommune bruges benævnelsen dagtilbud generelt for en række institutioner, der er organiseret i samme område og under samme overordnede ledelse.

I sidste del af rapporten sammenholdes resultaterne fra pædagogisk tilsyn 2025 i Randers Kommune med resultaterne af den nationale kvalitetsundersøgelse på 3-5årsområdet, som blev offentliggjort i maj 2025

2. Formål og baggrund for det pædagogiske tilsyn

Ifølge Dagtilbudslovens §5 har kommunalbestyrelsen pligt til at føre tilsyn med, hvordan dagtilbuddets opgaver bliver løst efter gældende lovgivning samt lokale politiske beslutninger. Det pædagogiske tilsyn har til hensigt at sikre, at dagtilbuddene arbejder efter Dagtilbudslovens formålsparagraf om at understøtte alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i et tæt samarbejde med forældrene. I forbindelse med lov om minimumsnormeringer er kravene til kommunens tilsyn blevet skærpet, hvilket betyder at:

"Tilsynet skal føres med fokus på det pædagogiske indhold. Med det pædagogiske indhold forstås de pædagogiske læringsmiljøer, herunder at de fysiske rammer understøtter et godt læringsmiljø. Der skal tages udgangspunkt i det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan. Tilsynet med de pædagogiske læringsmiljøer skal danne udgangspunkt for en vurdering af, om kvaliteten i disse lever op til det lovfastsatte formål med dagtilbud og kravene i den pædagogiske læreplan".¹

Jf. Børne- og Undervisningsministeriets orientering om ændring af dagtilbudsloven d. 20.01.2022.

Derudover består lovkravet overordnet af:

- Anmeldte og uanmeldte tilsyn
- Uvildighed i tilsynet, der f. eks kan opnås ved et standardiseret materiale, som det er tilfældet i Randers Kommune
- Anvendelse af data
- Observationer
- Tilsynsdialog med medarbejdere og ledere
- Orientering af forældrebestyrelsen
- Skriftligt dokumentation
- Iværksættelse af skærpet tilsyn

I forbindelse med regeringens arbejde med regelforenkling er det ikke længere et krav, at kommunen skal beskrive hvordan tilsynet med dagtilbuddene tilrettelægges.

Tilsynsmaterialet der anvendes i Randers kommune, er oprindeligt lavet på baggrund af et samarbejde på tværs af praksis og forvaltning. Randers Kommune har desuden, som en del af at kvalificere det pædagogiske tilsyn, indgået i et KL-partnerskab med andre kommuner. Her har været fokus været på omsætning af de nye lovkrav til pædagogisk tilsyn på dagtilbudsområdet og skabe en tilsynsramme, der understøtter kvalitetsudviklingen på dagtilbudsområdet i Randers Kommune. Indholdet i tilsynskonceptet tager afsæt i Den styrkede pædagogiske læreplan samt forskning på småbørnsområdet.

2.1. Tilrettelæggelsen af det pædagogiske tilsyn i Randers Kommune i 2025

Børnefagligt Udviklingscenter har i perioden januar 2025 til november 2025 gennemført formaliseret pædagogiske tilsyn i alle kommunale, selvejende og private dagtilbud samt i børnebyerne under skoleområdet.

I forbindelse med tilsynet laves vurderingen på den samlede institution, hvilket betyder, at der i børnehuse med både vuggestue og børnehave laves én samlet vurdering.

Det pædagogiske tilsyn skal forstås som en proces og har i 2025 bestået af følgende elementer:

¹ <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2022/9054>

Analyse af børneperspektivet

Børneperspektivet indgår i tilsynet ud fra tre tilstræbte perspektiver (Warming, 2011), et ude fra perspektiv gennem pejlemærkerne, et tilstræbt inde fra perspektiv via observation ud fra indikatorerne samt børnenes egne artikulerede perspektiver gennem videoobservation af konkrete rutiner samt børneinterview.

Gennem børneinterview deler børnene egne oplevelser af praksis, som indikerer, hvordan børnene oplever børnelivet i institutionen. Udførelsen af børneinterview med 4-5årige børn og analyse heraf påhviler ledelsen og går forud for tilsynsmødet. Elementer fra børneinterview indgår i dialogen tilsynsmødet. Ligeledes har ledelsen forud for tilsynsmødet en opgave i henhold til at optage og analysere 2-3 videoklip af børn under 3 år. Analysen af data, herunder børneperspektiver fra 4-5årig og børn under 3 år, indsendes digitalt til den tilsynsførende konsulent.

Forældreperspektivet

For at sikre et bredere forældreperspektiv, skal ledelsen forud for tilsynsmødet facilitere en drøftelse med forældrerådet/bestyrelsen eller en gruppe forældre ud fra en forudbestemt spørgeramme. Ledelsen er som udgangspunkt deltagende og facilitator af drøftelsen.

Forældre skal drøfte fem spørgsmål, der har fokus på det gode forældresamarbejde med afsæt i dagtilbudsloven og pejlemærkerne *"Forældresamarbejde"* og *"Sammenhænge"*. Med afsæt i drøftelsen skal forældregruppen angive i hvor høj grad de oplever, at institutionen lever op til intentionen i spørgsmålene (*angives på en 1-5 skala*). Ledelsen fremsender forældrenes svar til tilsynsførende konsulent forud for tilsynsmødet. Spørgsmålene der refereres til i det ovenstående, fremgår senere i rapporten under afsnit 5.7: *Forældresamarbejde* og 5.8: *Sammenhænge*

Uanmeldt tilsynsbesøg med observation

Tilsynsbesøg med observation består af et uanmeldt tilsynsbesøg. Observation og dialog har samlet haft en ramme på 2,5-3,5 timer pr. dagtilbud. Det har dog været muligt at tilpasse denne ramme, hvis f.eks. strukturelle forhold tilsiger dette. Dette kan f.eks. være institutionens størrelse eller beliggenhed på flere matrikler.

De tilsynsførende konsulenterne har anvendt det samme observationsmateriale til alle observationer, hvilket er i overensstemmelse med kravet om uvildighed i tilsynet. Observationsmetoden giver et øjebliksbillede af en kompleks praksis, og de tilsynsførende konsulenter har anvendt strukturerede tilgange og metoder til at observere de forhold, der giver sig til udtryk i den pædagogiske praksis². Med afsæt i observationen har den tilsynsførende konsulent lavet en vurdering med afsæt i pejlemærkernes indikatorer og vurderingen er fremsendt ledelsen forud for tilsynsmødet. For at skabe plads til dialog og for at understøtte kvalitetsudviklingen, har institutionen udvalgt to ud af de fem observerbare pejlemærker, de ønsker at gå mere i dybden med på tilsynsmødet.

Såfremt der har været observeret en uhensigtsmæssig situation eller andre forhold, der har krævet handling, er ledelsen blevet orienteret umiddelbart efter observationen. Tilsynet er forpligtet til at iværksætte skærpet tilsyn, hvis der er særligt bekymrende forhold i den pædagogiske praksis.

² https://emu.dk/sites/default/files/2022-03/EVA%20Inspirationskatalog_Observationer_TG.pdf

Tilsynsmøde

Tilsynsmødet har været rammesat til 2 timer, og der har været deltagelse af ledelse, pædagogisk personale samt forældrerepræsentanter/repræsentanter fra forældrebestyrelsen. Dagtilbuddet har på tilsynsmødet fået en uddybende tilbagemelding på observationen ligesom data fra analysen af børneperspektivet og forældrenes svar har indgået i dialogen. Der har været fokus på en udviklingsorienteret dialog, hvor de forskellige aktørens perspektiver bringes i spil.

Tilsynsrapport

Der er for alle dagtilbud blevet udarbejdet en tilsynsrapport, hvori en samlet beskrivelse af tilsynsprocessen for det pågældende dagtilbud fremgår, ligesom det er beskrevet hvilke udviklingstiltag, institutionen skal arbejde videre med. Tilsynsrapporten tager udgangspunkt i pejlemærkerne og der vil fremgå en vurdering ud fra hvert af de fem observerbare pejlemærker. Der vil være en samlet vurdering af dagtilbuddets kvalitet, samt en beskrivelse af de udviklingstiltag under pejlemærkerne, som institutionen skal arbejde videre med. Tilsynsrapporterne offentliggøres på dagtilbuddets hjemmeside, når den samlede rapport er behandlet politisk. Institutionen har fået rapporten til gennemlæsning inden denne offentliggøres.

3. Tilsynskonceptet – 7 pejlemærker for kvalitet i dagtilbud i Randers Kommune

Tilsynskonceptet bidrager til at sikre og udvikle kvaliteten på dagtilbudsområdet i Randers Kommune. Der er udvalgt syv pejlemærker til at vurdere kvaliteten på dagtilbudsområdet i Randers Kommune.

Pejlemærkerne har direkte reference til Dagtilbudsloven og Den styrkede pædagogiske læreplan (bilag 1) samt kommunens Børne- og ungepolitik.

Under hvert pejlemærke findes en række indikatorer, der referer direkte til den pædagogiske praksis og til udførelsen af det pædagogiske arbejde. Den tilsynsførende konsulent vurderer under hvert pejlemærke hvilke indikatorer, der er opfyldt. Antallet af opfyldte indikatorer har betydning for den samlede vurdering af institutionens opfyldelse af pejlemærket.

De syv pejlemærker gennemgås nedenfor.

3.1. Pejlemærke 1: Relationer

I Dagtilbudsloven står der, *”at dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.”*.

Randers Kommune tager afsæt i et ressourceorienteret børnesyn, hvor det enkelte barn ses som et selvstændigt individ med ret til at udvikle sig i eget tempo. Det enkelte barn har værdi i sig selv og anses som et demokratisk menneske, der bidrager til fællesskabet. Barnet har ret til at møde nærværende, omsorgs- og tillidsfulde voksne, der ser barnet som et kompetent og nysgerrigt individ. Personale og ledelse indgår i en anerkendende relation til barnet, så barnet føler sig set, forstået og mødt med positive forventninger. Dette gør sig gældende i måden at forstå og anskue barnet på, men også i den verbale og nonverbale kommunikation i mødet med barnet. Ligeledes skal barn-barn relationen understøttes gennem

nærværende voksne, der støtter og guider børnene i deres gensidige kommunikation og forståelse af hinanden.

Indikatorer:

- ✓ Personalet fremstår som gode rollemodeller
(Ved at være venlige, imødekommende, rolige i kropssprog og empatiske)
- ✓ Personalet bruger positiv og nænsom guidning i alle interaktioner mellem barn-voksen
- ✓ Personalet bruger positiv og nænsom guidning i alle interaktioner mellem barn-barn
- ✓ Personalet er emotionelt nærværende *(Ved at være sensitive, opmærksomme, responsive og følelsesmæssigt afstemte)*
- ✓ Personalet udtrykker sig tydeligt og anerkendende i forhold til forventninger til barnet/børnegruppen
- ✓ Personalet er engageret i rutinemæssige gøremål, lege og oplevelser samt bidrager til et positivt samspil
(Ved at være entusiastiske og anvende spørgsmål, som inspirerer børnene til leg, dialog og til at eksperimentere)
- ✓ Børnene udviser tryghed og glæde i kontakten med personalet

3.2. Pejlemærke 2: Mangfoldighed og inklusion

I Dagtilbudsloven står der, " at dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund."

Randers Kommune understøtter et resourcesyn, der skaber deltagelsesmuligheder for alle børn ved at give lige muligheder for at blive hørt og taget alvorligt som en del af barnets dannelsesproces og demokratiske forståelse. Alle børn har ret til at blive inviteret ind i børnefællesskaber uanset baggrund, køn, alder, personlighed, kompetencer og kultur. Hverdagen skal give barnet mulighed for at prøve og erfare forskellige positioner i fællesskabet. Barnet har ret til at opleve og erfare forskellige fællesskaber, kultur, normer, traditioner og værdier. Med afsæt i Randers kommunes inklusionsstrategi, skal personale og ledelse understøtte det enkelte barn ved at justere tilgang og ramme efter barnets behov. En tidlig indsats tager afsæt i barnets behov, potentialer og ressourcer. Barnet ansues som et ligeværdigt og demokratisk menneske, der har medindflydelse på hverdagens dagsform, leg og aktivitet.

Indikatorer:

- ✓ Personalet fremhæver børnenes positive initiativer og hensigter for børnegruppen
- ✓ Personalet anvender den "pædagogiske bagdør" ved behov
- ✓ Personalet anvender uderummet og fysiske rum som ekstra pædagogisk rum
- ✓ Personalet konflikthåndterer med ro, venlighed og nænsom guidning
- ✓ Børn har mulighed for pause i leg, aktiviteter og rutinesituationer
- ✓ Personalet organiserer fælles lege og aktiviteter på tværs af køn, kultur og alder
- ✓ Personalet understøtter børnenes behov for samhørighed med resten af børnegruppen
- ✓ Personalet støtter børn, der ikke ved egen hjælp har deltagelsesmuligheder i leg, aktiviteter og rutinesituationer

3.3. Pejlemærke 3: Lege- og læringsmiljøer

I Dagtilbudsloven står der, "at dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trykke og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv. Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring."

Ud fra det pædagogiske grundlag tilrettelægges et alsidigt læringsmiljø for det enkelte barn og børnegruppen hele dagen. Barnet oplever en hverdag, hvor det trives, lære, udvikles og dannes gennem deltagelse og medindflydelse på forskelligartet leg, aktivitet og rutine. Legen er grundlæggende i hverdagen og personalet og ledelsen støtter, guider, rammesætter og prioriterer legen som en værdi for det gode børneliv. Voksne understøtter barnets undren, nysgerrighed, initiativer og eksperimenter i børneinitierede lege, vokseninitierede aktiviteter og rutinesituationer. Personalet og ledelsen bruger barnets legeindhold som indikatorer for, hvad barnet er optaget af og hvad der udfordrer, som grundlag for videre pædagogisk-didaktiske overvejelser over fremadrettet indsats. De pædagogiske læreplanstemaer indgår i en bred og sammenhængende forståelse gennem hele hverdagen som betydning for barnets læring og udvikling. Læringsmiljøet understøttes gennem indbydende, inddragende og tilgængelige materialer for hele børnegruppen.

Indikatorer:

- ✓ Børnene har medbestemmelse i vokseninitierede lege, aktiviteter og rutinesituationer.
- ✓ Lege, aktiviteter og rutinesituationer tager afsæt i børnenes zone for nærmeste udvikling (*Børnene bliver udfordret i forhold til deres udvikling med støtte fra personalet og/eller andre børn*)
- ✓ Den børneinitierede leg har gode rammer (*Personalet rammesætter og skaber tid, mens initiativ og handling styres af børnene*)
- ✓ Børnene har mulighed for at eksperimentere i leg
- ✓ Personalet inspirerer børnene til at anvende forskellige legematerialer
- ✓ Personalet indtager forskellige positioner og er deltagende i legen (*Træner, medspiller, instruktør og tilskuer*)
- ✓ Dagsprogrammet og det pædagogiske indhold tilgodeser børnenes behov på dagen (*Der er en tydelig ramme for børnene*)
- ✓ Gode overgange i hverdagens skift, hvor børnene ikke oplever uhensigtsmæssig ventetid

3.4. Pejlemærke 4: Kommunikation og sprog

Kommunikation og sprog er centralt for læringsmiljøet og understøttes positivt i interaktionen både mellem voksen-barn og barn-barn. Barnet har ret til at eksperimentere kommunikativt og sprogligt for derved at gøre sig erfaring i, at aflæse, genskabe og udvikle en passende kommunikation i forskellige kontekster. Læringsmiljøet danner ramme for en bred vifte af kommunikativt og sprogligt ordforråd, udtale samt sætningsdannelse. Barnet erfarer sprogets mangeartede nuancer gennem legen, aktiviteter og rutiner. Barnet tilegner sig erfaring med skriftsprog og digitalisering gennem inddragelse af forskellige materialer. Det kommunikative og sproglige læringsmiljø understøttes ud fra barnets udviklingspotentiale, og personalet tilrettelægger en tidlig indsats ud fra det pædagogiske grundlag samt Randers Kommunes inklusionsstrategi. Den kommunikative og sproglige indsats sker i tæt samarbejde med barnets forældre og evt. tværfagligt samarbejde.

Indikatorer:

- ✓ Personalet italesætter børnenes handlinger, intentioner og følelsesmæssige udtryk
- ✓ Personalet italesætter egne handlinger, intentioner og følelser
- ✓ Personalet inviterer til sprogstimulerende dialog i lege, aktiviteter og rutinesituationer (*Turtagninger, begrebsforståelse og ordforråd*)
- ✓ Personalet anvender dialogisk læsning
- ✓ Personalet anvender sang, rim og rytme
- ✓ Personalet understøtter børnenes nysgerrighed for skriftsprog i lege, aktiviteter og rutinesituationer

3.5. Pejlemærke 5: Fysiske rammer

I Dagtilbudsloven står der, "at børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring."

Randers Kommune sikrer, at alle børn har fysisk plads til fordybelse og leg både ude og inde. Institutionens fysiske ramme skal inspirere barnet til alsidige lege og aktiviteter, både individuelt og i grupper. Indretningen understøtter de pædagogiske læreplanstemaer både i materialer, møblering og indretning. Den fysiske ramme skal kunne justere sig i forhold til børnegruppens trivsel, udvikling, læring og dannelse. Det fysiske rum skal være sundt, sikkert og inspirerende.

Indikatorer:

- ✓ Der er tilgængelige aldersrelevante materialer, der understøtter krop og sanser ude og inde
- ✓ Der er mulighed for henholdsvis rolig og vild leg
- ✓ Legemiljøet anvendes fleksibelt (*Justering af rum, materialer anvendes fleksibelt*)
- ✓ Der er indrettet med forskellige tematiserede lege- og fordybelsesmiljøer (*Uforstyrret læseområder, rolleg, kreativitet, konstruktions miljø mm.*)
- ✓ Der er vedkommende billedmateriale i børnehøjde (*Bøger, plakater, collage, foto, børnenes egne værker mm.*)
- ✓ Der er indrettet med materialer, der understøtter barnets selvstændighed
- ✓ Der er et passende lydniveau, der understøtter fordybelse og aktiv deltagelse
- ✓ Der er tilgængelige materialer, der repræsenterer mangfoldighed (*Køn, kultur og familieformer*)
- ✓ Der er tydelige hygiejneprocedurer (*Fx bleskift, spisesituationer og lignende*)

3.6. Pejlemærke 6: Forældresamarbejde

I Dagtilbudsloven står der, "at dagtilbud i samarbejde med forældrene skal give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse samt bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst."

Personale og ledelse skal inddrage og samarbejde med forældre omkring barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Forældre skal have mulighed for indblik i institutionens hverdagsliv, fokusområder og læring gennem deltagelse i årlige arrangementer, samtaler, dialog i bringe- og hentesituationer, opslag på Aula

samt bestyrelsesarbejde. Forældrerepræsentanter inddrages i det pædagogiske tilsyn for at medvirke til, at kvalificere tiltag og indsatser for institutionens fremadrettede udviklingsområder. Forældresamarbejde indgår i tilsynsmødet vedrørende det pædagogiske tilsyn gennem inddragelse af forældrerepræsentant i institutionen.

Institutionen indgår i et ligeværdigt samarbejde med forældre ved at være åbne, lyttende, nysgerrige, anerkendende og med respekt for forældres perspektiv på barnets behov, trivsel, udvikling, læring og dannelse. Der vises respekt for forældres forskellighed og individuelle behov. Institutionen involverer og giver forældre mulighed for medindflydelse på det pædagogiske læringsmiljø, som et fælles ansvar i at sikre barnets udvikling og deltagelse i børnefællesskabet. Med afsæt i personalets faglige viden skabes der ramme for løbende dialog og vejledning i forhold til, hvordan forældrene styrker barnets generelle udvikling, læring, sprog, motorik, sociale relationer og gode overgange. Løsninger findes i fællesskab til gavn for barnet og børnegruppen. Institutionen orienterer og informerer kontinuerligt forældre omkring de pædagogiske tema-tikker, der præger den pædagogiske praksis.

Forældrerepræsentant(er) har tilstrækkelig oplevelse af:

- ✓ Ligeværd i samarbejdet
- ✓ Involvering og medindflydelse
- ✓ Løbende dialog og vejledning
- ✓ Kontinuerlig orientering og information om de pædagogiske tematikker

3.7. Pejlemærke 7: Sammenhænge

I Dagtilbudsloven står der, *”at dagtilbud i samarbejde med forældrene skal sikre børn en god overgang fra hjem til dagtilbud. Dagtilbud skal endvidere i samarbejde med forældre og skole sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte deres grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.”*.

I Randers Kommune er det vigtigt at give alle børn de bedste muligheder for en forberedt og sammenhængende overgang fra hjem til dagpleje/vuggestue, overgang til børnehave samt overgang til skole. Personale og ledelse skal i tæt samarbejde med forældrene tilrettelægge overgangen for barnet, så læringsmiljøet understøtter barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Læringsmiljøet skal for skolesøgende børn introducere og give det enkelte barn mulighed for at udvikle nysgerrighed i sammenhæng med læreplanstemaerne hertil bogstaver, tal, mønstre, former med videre. Læringsmiljøet skal tilrettelægges ud fra et ressourceorienteret børnesyn.

Personalet understøtter og sikrer gode sammenhænge for alle børn i forbindelse med overgange, herunder:

- ✓ Hverdagens overgange mellem hjem og institution i afleverings- og hentesituationer
- ✓ Overgange mellem skiftende aktiviteter/rutiner i den pædagogiske praksis
- ✓ Overgange mellem dagtilbud-dagtilbud og dagtilbud-skole (*Hertil følges fælles procedurer for overlevering samt anvendes overleveringsskemaer, evt. understøttet af dialog*)

Personalet justerer og tilrettelægger overgange, så overgangene tilpasses barnets zone for nærmeste udvikling samt understøtter barnets udvikling af fornødne kompetencer, og har en særlig opmærksomhed

på børn i udsatte positioner. For at skabe gode sammenhænge inddrager personalet relevante samarbejdspartnere (forældre, afgivende dagtilbud/dagplejen, skole, eksterne samarbejdspartnere fx PPR, Sundhedsplejen), og sikrer sammenhæng og tryghed i overgangene for børnene vha. anerkendelse, dialog og vidensdeling.

Forældrerepræsentant/repræsentanter oplever tilstrækkelig oplevelse af:

- ✓ Indsigt i hvordan institutionen skaber sammenhænge i forbindelse med overgange med afsæt i det enkelte barns zone for nærmeste udvikling
- ✓ Tryghed for barnet og forældrene i forbindelse med overgange

4. Den videre proces på baggrund af det pædagogiske tilsyn

I forbindelse med gennemførslen af tilsynet, laves der en samlet vurdering af i hvor høj grad institutionen opfylder de syv pejlemærker. Der fremgår en vurdering af hvert pejlemærke samt en samlet vurdering. Graden af opfyldelse definerer hvilken handling, der efterfølgende skal igangsættes i praksis og i hvor høj grad at tilsynsførende konsulenter fra Børnefagligt Udviklingscenter skal inddrages i justeringen/udviklingen af pejlemærket.

4.1.Vurdering af det enkelte pejlemærke

Nedenstående skema viser, med afsæt i institutionens opfyldelse af pejlemærket, hvordan institutionen skal arbejde videre med udvikling af praksis. Der er altså tale om vurderingen af et enkelt pejlemærke. Den samlede vurdering ses i næste afsnit (4.2)

Vurdering:	Den videre proces med udvikling af kvaliteten af praksis:
Fuldstændig opfyldelse	Der arbejdes selvstændig videre med pejlemærket og det anbefales at praksis vedligeholdes.
Omfattende opfyldelse	Der arbejdes selvstændigt videre og der kan med fordel laves en mindre justering af praksis.
Delvis opfyldelse	Der arbejdes selvstændigt videre, men der bør ske en væsentlig justering af praksis. Det er relevant at modtage sparring fra Børnefagligt Udviklingscenter på udviklingspotentialer.

Vurdering:	Den videre proces med udvikling af kvaliteten af praksis:
Begrænset opfyldelse	Der skal arbejdes videre med justering af pejlemærket og der laves en handleplan. Dette skal ske i samarbejde med Børnefagligt Udviklingscenter. Det forventes, at den lokale ledelse indgår og sikrer støtte og opfølgning på udviklingspunkterne/udviklingspunktet.
Utilstrækkelig opfyldelse	Der skal arbejdes videre med udvikling af pejlemærket og der laves en handleplan. Dette skal ske i samarbejde med Børnefagligt udviklingscenter. Handleplanen sendes til den tilsynsførende konsulent og der laves et opfølgende tilsyn. Børnefagligt Udviklingscenter vil indgå konsultativt i processen ligesom den overordnede ledelse vil blive inddraget og forventes at sikre, at der sker en forandring af praksis.

4.2. Den samlede vurdering

Nedenstående skema viser hvordan institutionen skal arbejde videre med udviklingen af den pædagogiske praksis med afsæt i den samlede vurdering af det pædagogiske tilsyn. Den samlede vurdering af institutionens opfyldelse af tilsynet pejlemærker sker med afsæt i de enkelte pejlemærkers opfyldelse. I modsætning til ovenstående skema (4.1) kan der med afsæt i den samlede vurdering igangsættes et skærpet tilsyn.

Vurdering pejlemærkerne	Samlet vurdering
Vurderes alle pejlemærker Fuldstændig opfyldelse, Omfattende opfyldelse eller Delvis opfyldelse	På baggrund af det samlede tilsyn arbejder institutionen selvstændigt videre med udvikling af praksis.
Vurderes ét eller flere pejlemærker Begrænset opfyldelse	På baggrund af det samlede tilsyn udarbejder institutionen en handleplan i samarbejde med den tilsynsførende konsulent. Tilsynsførende laver opfølgende observation indenfor fire måneder efter tilsynet og genvurderer pejlemærket/pejlemærkerne i begrænset opfyldelse. Der udarbejdes et notat, der lægges på hjemmesiden som tillæg til den oprindelige tilsynsrapport.
Vurderes ét eller flere pejlemærker Utilstrækkelig opfyldelse	På baggrund af det samlede tilsyn udarbejder institutionen en handleplan i samarbejde med den tilsynsførende konsulent og der laves et eller flere opfølgende tilsyn indtil, der er sket en tilfredsstillende udvikling af kvaliteten.

Vurdering pejlemærkerne	Samlet vurdering
Bekymrende forhold Der vil altid ske en vurdering af de konkrete forhold eller den konkrete henvendelse før der igangsættes skærpet tilsyn Pejlemærkerne er generelt af begrænset eller utilstrækkelig opfyldelse. Ringe kvalitet. Negativ fysisk kontakt. Bekymrende henvendelser omkring forholdene i institutionen	På baggrund af det samlede tilsyn, er der konstateret så bekymrende forhold, at der iværksættes skærpet tilsyn. Børne- og Familieudvalget orienteres, når der er tale om alvorlige bekymring. Der skelnes mellem to typer skærpet tilsyn; et skærpet tilsyn grundet bekymring for forhold i tilbuddet og et skærpet tilsyn med handleplan ved alvorlig bekymring for forhold i tilbuddet.

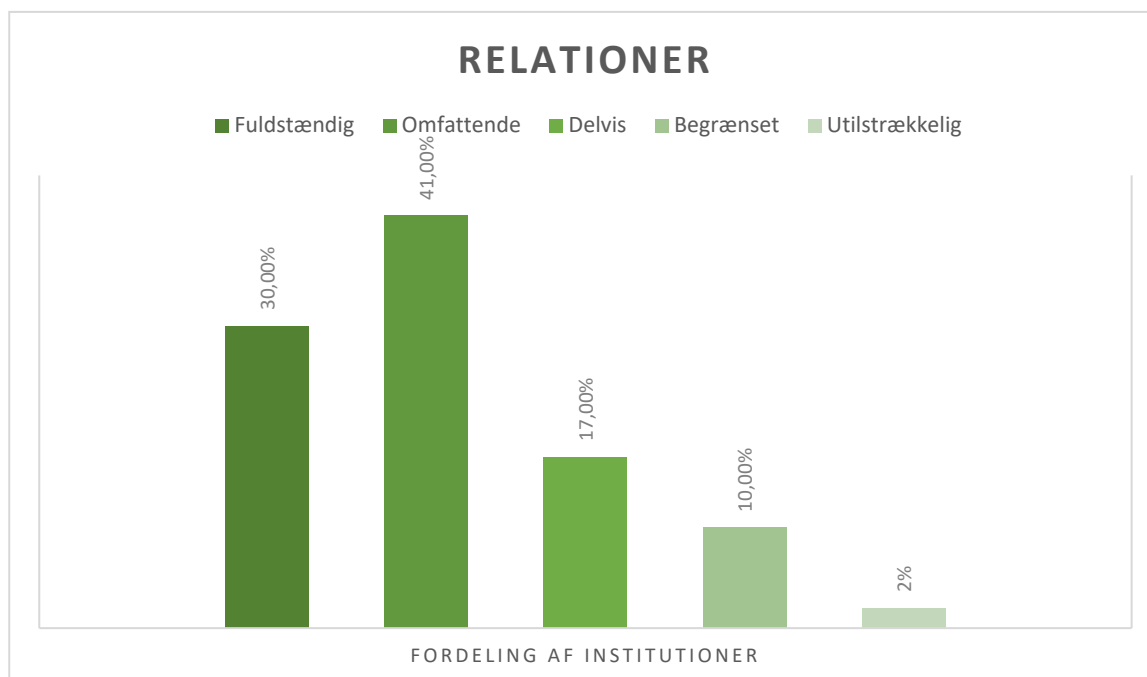
5. Data fra det pædagogiske tilsyn 2025

Herunder fremlægges generelle tendenser og konkrete eksempler på observeret praksis fra de 63 uanmeldte observationer i Randers kommunes dagtilbud. De angivne procent er rundet hhv. op eller ned til nærmeste hele procent. Observationerne foregår på tværs af hele institutionen på flere stuer, og opfyldelsen af pejlemærker med tilhørende indikatorer vil derfor være en vurdering af den samlede observation. Der kan derfor være forskel på i hvor høj grad en given indikator er opfyldt på de enkelte stuer. Derudover kan der forekomme eksempler på så uhensigtsmæssige praksis under observationen, der betyder, at indikatoren ikke opfyldes selvom der også findes andre eksempler på, at læringsmiljøet lever op til indholdet i indikatoren. I flere af indikatorerne skal den observerede praksis i langt overvejende grad være i overensstemmelse med indikatorens indhold, dette gælder eksempelvis for; *"Personalet bruger positiv og nænsom guiding i alle interaktioner mellem barn-voksen"*.

5.1. Vurdering af pejlemærkerne

Til vurderingen af pejlemærkerne anvendes forskellige data: *"Relationer"*, *"Mangfoldighed og inklusion"*, *"Kommunikation og sprog"*, *"Lege -og læringsmiljøer"* samt *"Fysiske rammer"* vurderer den tilsynsførende konsulent under den 2,5-3,5 times observation i institutionen med afsæt i tidligere beskrevet tilsynsmateriale bestående af fem observerbare pejlemærker med tilhørende indikatorer. Med afsæt i den observerede praksis laves en vurdering af i hvor høj grad institutionen under observationen opfylder pejlemærkets indikatorer. Der laves ikke en direkte vurdering af pejlemærkerne *"Forældresamarbejde"* og *"Sammenhænge"*. Data indsamles i forbindelse med den lokale forældredialog og via dialogen på tilsynsmødet.

5.2. Pejlemærke 1: Relationer

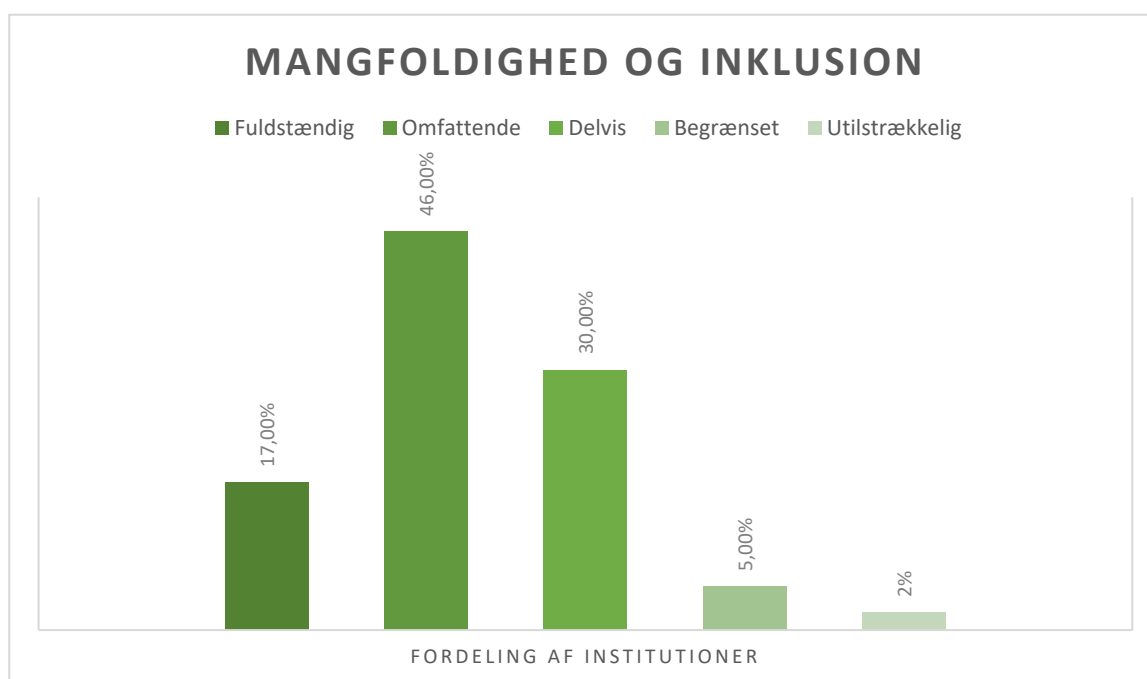
I forhold til pejlemærket *relationer* placerer 71% af alle institutioner sig i fuldstændig eller omfattende opfyldelse og 29% placerer sig i delvis, begrænset eller utilstrækkelig opfyldelse. Det relationelle arbejde med at skabe tilknytning via trygge og omsorgsfulde relationer til børnene er en helt grundlæggende del af at arbejde med det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud og grundlæggende for børnenes udvikling. Barnet har ret til at møde følelsesmæssigt responsive, nærværende, omsorgs- og tillidsfulde voksne, der ser og møder barnet med et ressourceorienteret børnesyn.

I forhold til opfyldelse af indikatorerne, så viser data fra tilsynet, at næsten alle børn i dagtilbud, på observationstidspunktet, blev mødt af gode rollemodeller og udviste tryghed og glæde i kontakten med de voksne. Dette gør sig også gældende i forhold til indikatoren "*Personalet er engageret i rutinemæssige gøremål, lege og oplevelser samt bidrager til et positivt samspil*" (94%). Personalet vurderes med afsæt i dette overordnet at være venlige, imødekommende samt motivere og inspirere til børnenes deltagelse i institutionens hverdagsrutiner, aktiviteter og lege.

Personalet bruger positiv og nænsom guiding i alle interaktioner mellem barn-voksen og Personalet bruger positiv og nænsom guiding i alle interaktioner mellem barn-barn, er de to indikatorer under pejlemærket, som vurderes i lavest opfyldelse på hhv. 59% og 44%. Der ses under observationerne mange eksempler på, at børn stoppes i f.eks. en konflikt, men at personalet herefter ikke guider børnene til enten at løse konflikten eller til at komme videre på en hensigtsmæssig måde sammen. Børnene bliver i disse situationer i mindre grad understøttet i deres alsidige og sociale udvikling, og får ikke en forståelse for sammenhængen eller opbygget væsentlige kompetencer i forhold til at løse konflikter og indgå kompromisser. Ydermere ses der eksempler på, at børnene ikke guides positivt og nænsomt. Der er ligeledes mange eksempler, hvor det lykkedes at guide børnene positivt og nænsomt i forskellige sammenhænge. Når personalet lykkedes med at guide børnene på en positiv og nænsom måde og se bag om barnets adfærd, bidrager det til at barnet føler sig forstået og kompetent. Ydermere understøtter det børnenes forståelse for socialt samspil samt samhørigheden med børn og voksne.

Med en opfyldelse på 71% er indikatoren *"Personalet er emotionelt nærværende"*, hvilket referer til personalets evne til at være emotionelt nærværende og responsive i samspil med børnene. Det er relevant at anskue både strukturel kvalitet og proceskvalitet når grundlaget for opfyldelse af denne indikator skal sikres. Der observeres flere eksempler på, at organisering af læringsmiljøet og personalets placering betyder, at det kan være svært for personalet at være nærværende til stede over tid. Deltagelse i aktivitet og leg over tid med en mindre børnegruppe øger muligheden for, at personalet kan være nærværende og responsive på børnenes signaler og initiationer – også de børn som udviser mere subtile tegn. Der ses ganske få eksempler på, at personalet slet ikke reagere på børns ellers tydelige udtryk.

5.3. Pejlemærke 2: Mangfoldighed og inklusion

Inden for pejlemærket "mangfoldighed og inklusion" placerer 63% indenfor fuldstændig og omfattende opfyldelse og kun 7% placerer sig i begrænset og utilstrækkelig opfyldelse. Der er med afsæt i tilsyn 2023 igangsat et kompetenceudviklingsforløb for alle kommunale og selvejende institutioner, hvor fokus netop har været at styrke det pædagogiske personales kompetencer i henhold til at sikre stærke og meningsfulde fællesskaber for alle børn. Sammenlignet med sidste års resultater under dette pejlemærke, er der omtrent den samme andel institutioner, der placerer sig i *fuldstændig* og *omfattende* opfyldelse og så er der ca. 5% af institutionerne, der er rykket sig fra værende i *begrænset* opfyldelse til at være i *delvis* opfyldelse. Der ses altså en tendens til at der indenfor pejlemærket er sket en positiv udvikling og særligt hos de institutioner, der var i *begrænset* opfyldelse i forbindelse med tilsynet i 2023.

Der er flere indikatorer, der opfyldes under observationen i næsten alle dagtilbud. Det er blandt andet gældende for *"Personalet anvender "den pædagogiske bagdør" ved behov"*³ (92%) samt *"Børn har*

³ Pædagogiske bagdør: betyder at barnet har mulighed for at trække sig fra en aktivitet til noget andet eller til en "pause" ligesom personalet kan tilpasse rammen for at støtte barnets deltagelsesmuligheder uden at barnet bliver udstillet.

mulighed for pause i leg, aktiviteter og rutinesituationer" (98%). Disse indikatorer har stor betydning for børns deltagelsesmuligheder hverdagslivet i institutionen, og indikerer, at institutionerne er kompetente i forhold til at skabe et differentieret læringsmiljø, for børn der har behov for justering for at kunne deltage. Observationerne viser, at der fortsat skal arbejdes videre med kvaliteten af indholdet i pauser. Der er siden tilsyn 2023 sket en fremgang i opfyldelsen af disse indikatorer på hhv. 14% og 9%.

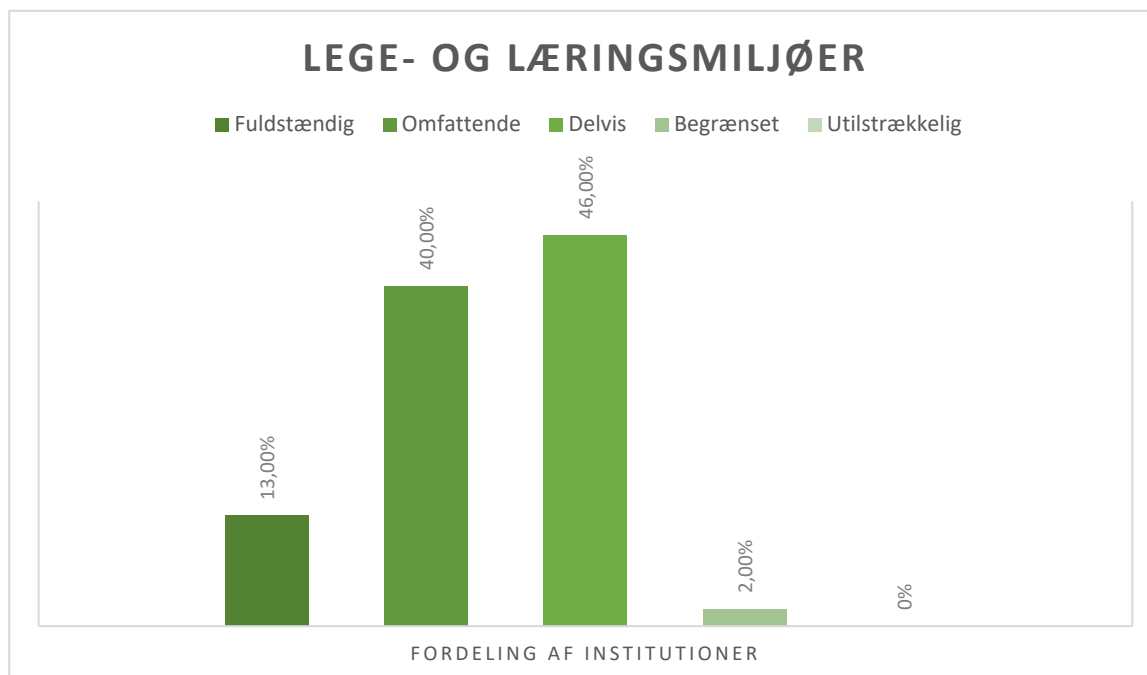
Som det også viste sig i tilsyn 2023, anvender institutionerne ekstra rum og uderummet i høj grad, ligesom de organiserer fælles leg og aktiviteter på tværs af alder, køn og kultur. Dette indikerer, at institutionerne har vedligeholdt et fokus på anvendelse af alle rum i og udenfor institutionen. I forbindelse med observationerne ses mange eksempler på, at børn og voksne er fordelt i hele institutionen, ude på legepladsen samt på tur, hvilket giver god plads til leg og fordybelse.

Den indikator, der er opfyldt hos færrest institutioner, er indikatoren *"Personalet understøtter børnenes behov for samhørighed med resten af børnegruppen"*. Her vurderes 41% af institutionerne at have opfyldt denne indikator under observationen. Der ses i forbindelse med observationerne ikke i tilstrækkelig grad understøttelse af børnenes samhørighed med hinanden. Der kan med fordel fokuseres i endnu højere grad på at børnene får en oplevelse af samhørighed samt en oplevelse af at være en del af fællesskaberne. Dette kan f.eks. gøres ved at det pædagogiske personale understøtter samspillet mellem børnene aktivt i aktiviteter, lege og rutiner i dagtilbuddet, som har samhørighedsskabende potentiale. Dertil støtte børnene i at få blik for hinandens positive initiativer og hensigter, samt understøtte børnenes motivation for at ville noget sammen og oplevelse af at det er positivt at indgå i fællesskaber. I praksis kan dette eksempelvis gøres gennem organisering af mindre legegrupper, der skaber fordybelse og mulighed for nærværende voksendeltagelse over længere tid mhp. at understøtte børnenes indbyrdes samspil fx gennem italesættelse af positive hensigter samt oplevelsen af at være sammen. Måltider er også en fast del af børnenes hverdag i dagtilbuddet, og har et stort potentiale i henhold til at understøtte samhørigheden i børnegruppen. Dertil er rar stemning omkring måltiden betydningsfuldt, ligesom personalet har en afgørende rolle ift. at styrke fællesskabet ved at understøtte børnenes indbyrdes samspil. Samlinger har også et potentiale for at understøtte samhørighed, hvis personalet skaber rammer, der understøtter børnenes engagement og bidrager til et positivt fællesskab om samlingens indhold.

Indikatoren som er vurderet anden lavest er indikatoren *"Personalet støtter børn, der ikke ved egen hjælp har deltagelsesmuligheder i leg, aktiviteter og rutinesituationer"*, hvor 48% har opfyldt denne indikator i forbindelse med observationen. I forbindelse med tilsyn 2023 var det den indikator, der under dette pejlemærke var opfyldt i lavest grad med en opfyldelse. Det indikerer, at det er et område, der fremadrettet skal være i fokus og arbejdes med at udvikle. Det er afgørende at alle børn får støtte til deltagelsesmuligheder. Der ses i forbindelse med observationerne eksempler på børn, som bevæger sig i periferien og ikke inviteres ind i lege og aktiviteter over tid. Det er typisk børn, der ikke på egen hånd kontakter de voksne eller andre børn eller på anden måde tager initiativ til deltagelse, men det kan ligeledes være børn som af egen kraft forsøger at deltage, men som har brug for en voksen tæt på til at støtte deltagelsen. Der ses ligeledes eksempler på, at personalet er meget opmærksomme på børn, der ikke på egne hånd har deltagelsesmuligheder i fællesskabet. Børnene bliver her inviteret ind i leg, aktivitet eller rutiner gentagne gange og personalet arbejder med at finde et fælles tredje, der vækker barnets motivation for deltagelse.

I forbindelse med tilsyn 2023 var pejlemærker *"Mangfoldighed og inklusion"* det pejlemærke, hvor flest institutioner vurderes til at have begrænset opfyldelse - 8 institutioner. I 2025 har 3 institutioner pejlemærker i begrænset opfyldelse og 1 institution har pejlemærket i utilstrækkelig opfyldelse.

5.4. Pejlemærke 3: Lege og læringsmiljøer

Da der afrundes til nærmeste hele procenttal, bliver summen af tallene ikke 100% i alle tilfælde.

Et godt lege- og læringsmiljø er ligesom relationskompetent praksis, en grundlæggende del af det pædagogiske arbejde i dagtilbud. Læringsmiljøet indgår som en del af det pædagogiske grundlag i Den styrkede pædagogiske læreplan. Der har i løbet af de seneste år været arbejdet med legen, som grundlæggende for det pædagogiske arbejde, samt med betydningen af det fysiske læringsmiljø. Der har været igangsat både centrale og decentrale indsatser for at understøtte og kompetenceudvikle personalet. Ses der på de samlede resultater af pejlemærket, og sammenholder det med tilsynsresultaterne fra 2023, så er det væsentligt at have for øje, at der er sket en justering af indikatorerne under pejlemærket, hvilket betyder, at der ikke kan laves en direkte sammenligning.

Samlet set placerer 53% af institutionerne i fuldstændig og omfattende opfyldelse af pejlemærket imens kun 2% placerer sig i begrænset opfyldelse.

De to indikatorer, der samlet set vurderes, i den højeste grad af opfyldelse er *"Børn har mulighed for at eksperimentere i leg"* samt *"Personalet inspirerer børnene til at anvende forskellige legematerialer"* – begge indikatorer er opfyldt ved 95% af observationerne. Begge indikatorer peger i ind i, at forskellige materialer ikke har en bestemt funktion, hvilket giver mulighed for at eksperimentere i leg og aktivitet. Der ses mange eksempler på, at personalet følger børnenes spor i deres eksperimenter samt bidrager til udvidelse af børnenes leg ved at tilføje forskellige legematerialer. Dette er med til at udvikle børnenes følelse af autonomi og styrke motivationen.

Der har i flere år været arbejdet med at styrke børneperspektivet på dagtilbudsområdet, da det er en del af grundlaget i Den styrkede pædagogiske læreplan samt indeholdt Randers kommunes Børne- og ungepolitik. Der har været arbejdet med det som en central indsats og er ligeledes et væsentligt fokusområde i tilsynet. 87% opfylder indikatoren *"Børnene har medbestemmelse i vokseninitierede lege, aktiviteter og rutinesituationer"*, hvilket indikerer, at institutionerne har fokus på at respektere og bringe børnenes perspektiver i spil.

Der er et utal af overgange/mikroovergange fra noget til noget andet i løbet af en institutionsdag, hvilket gør organiseringen afgørende for, at børnene ikke oplever uhensigtsmæssig ventetid; potentielt flere gange dagligt. Ser vi på indikatoren *"Gode overgange i hverdagens skift, hvor børnene ikke oplever uhensigtsmæssig ventetid"* opfyldes den i over 75% af observationerne. Sammenholdes det med indikatorens opfyldelse, ses der en markant positiv udvikling, da indikatoren i 2023 var opfyldt i 49% af observationerne. Der observeres mange eksempler på, at en god organisering sikrer, at der ikke opstår uhensigtsmæssig ventetid. Dette ses eksempelvis ved, at børnene organiseres i mindre grupper i forbindelse med hverdagsrutiner og ventetiden udfyldes med at børnene deltager aktivt i hverdagsrutiner, læsning, sprogstimulerende dialog, sang eller leg. Personalets samarbejde samt viden om børnene og børnegruppens sammensætning har afgørende betydning for, at hverdagen forløber hensigtsmæssigt og understøtter kvaliteten. Eksemplerne på når det ikke lykkedes, bærer typisk præg af, at for mange børn skal gøre det samme på et givent tidspunkt, eller at personalet ikke har koordineret deres roller og derfor ikke er afstemte og nærværende sammen med børnene. De kommer i stedet til at tale hen over hovedet på børnene og forsøge at koordinere i nuet, hvilket minimerer muligheden for at hjælpe børn, der ikke ved egen hjælp har deltagelsesmulighed i eksempelvis rutinesituationer.

Den indikator der indenfor pejlemærket er opfyldt i lavest grad er: *"Personalet indtager forskellige positioner og er deltagende i leg"*. 40% opfylder denne indikator under observationerne. Dagtilbudsområdet har som beskrevet arbejdet med udvikling af kvaliteten af legen ud fra forskellige forståelser; en af dem er personalets indtagelse af fire forskellige positioner (træner, medspiller, instruktør og tilskuer) i legen. Der ses indtagelse af forskellige positioner i legen, men der ses ikke i tilstrækkelig grad voksne, der er medspillere og deltager aktivt i legen. Det er væsentligt, at den voksne afstemmer sin position i legen i forhold til barnets eller børnegruppens behov. For nogle børn og særligt børn i udsatte positioner, er det vigtigt, at den voksne er med i legen. På den måde kan den voksne både støtte børnenes udvikling af legekompeter, kompensere for barnet ind i legen og understøtte deltagelsesmuligheder for alle børn. I sammenhæng med den voksnes deltagelse i legen, er det væsentligt at sikre, at der i organiseringen er gunstige forhold mhp. at den voksne kan være fordybet i legen sammen med børnene. Der ses i observationerne eksempler på at voksne og børn er fordybet i en sådan grad i legen, at det må formodes at det opnår en "flow" tilstand⁴.

5.5. Pejlemærke 4: Kommunikation og sprog

⁴ Flow er et begreb inden for psykologi, udviklet af Mihaly Csikszentmihalyi, der beskriver en tilstand af total fordybelse og opslugthed i en aktivitet, hvor man oplever øget energi, fokus, nydelse og en fornemmelse af at tiden forsvinder. Denne tilstand opnås, når der er balance mellem udfordringen i aktiviteten og ens egne evner.

KOMMUNIKATION OG SPROG

■ Fuldstændig ■ Omfattende ■ Delvis ■ Begrænset ■ Utilstrækkelig

Kommunikation og sprog er et af læreplanstemaerne i Den styrkede pædagogiske læreplan og er et centralt element i det pædagogiske arbejde samt i barnets evne til at begribe konteksten og interagere med omverden. Læringsmiljøet skal understøtte børnenes sprogtiltagelse og det pædagogiske personale skal fungere som sproglige rollemodeller. Vi ved fra forskningen, at udviklingen af et godt sprog kan være med til at mindske uligheden mellem børn med forskellige sociale baggrunde. Ligesom forskning peger på, at børns kommunikative og sproglige kompetencer er betydningsfulde for deres kompetencer i henhold til at indgå i sociale fællesskaber. Forskningen peger endvidere på, at barnets tidlige sprogudvikling, kan være afgørende for hvordan barnet klarer sig senere i livet. Børns ordforråd i vuggestuealderen har ifølge forskningen betydning for, hvordan de senere klarer sig til deres 9. klasses afgangseksamen. Ligeledes peges der på at dette formentlig skyldes, at et ordforråd er en afgørende drivkraft, når børn skal tilegne sig nye viden og dermed er et godt ordforråd en vigtig forudsætning for at barnet kan forstå og følge med i undervisningen⁵.

Der er på baggrund af evalueringen af tilsyn 2023 sket en justering af pejlemærkets indikatorer og det er derfor ikke muligt at lave en direkte datasammenligning mellem tilsyn 2023 og tilsyn 2025. Det kan derfor ikke antages, at der er sket en negativ udvikling indenfor dette pejlemærke. Det skal ligeledes bemærkes, at institutionen kun får opfyldt indikatoren, såfremt den beskrevne aktivitet i indikatoren observeres (2,5-3,5 timers observation); dette gælder dialogisk læsning, sang, rim og rytme samt understøttelse af børnenes nysgerrighed på skriftsprog. Så selvom indikatoren ikke er opfyldt, kan institutionen på andre tidspunkter af dagen godt have arbejdet med den givne aktivitet. Dette vil i såfald blive drøftet på tilsynsmødet, og indgå i referatet herfor og dermed i tilsynsrapporten.

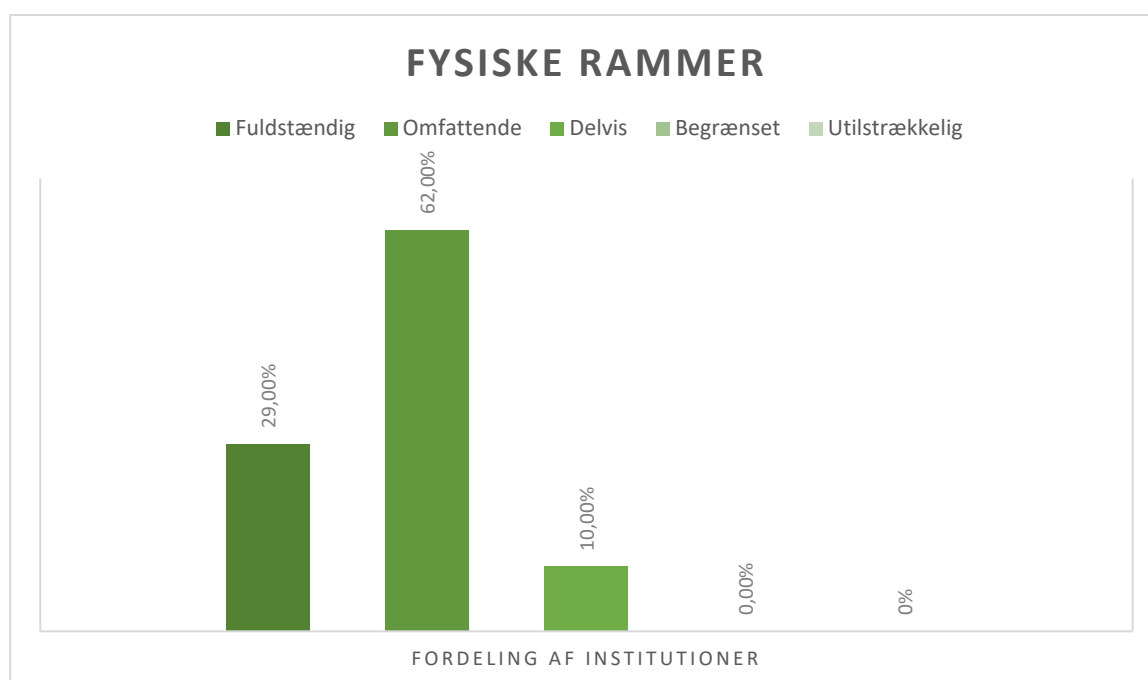
I forhold til pejlemærket kommunikation og sprog vurderes 43% af institutionerne i *fuldstændig* og *omfattende* opfyldelse af pejlemærket. Der er en relativ stor del af institutionerne, der opfylder pejlemærket delvist (54%). Kun 3% vurderes i begrænset opfyldelse.

⁵ <https://childresearch.au.dk/nyheder/nyhed/artikel/tidligt-ordforraad-kan-forudsige-afgangskarakterer-i-9-klasse>

De to indikatorer, der placerer sig, i den højeste grad af opfyldelse er *"Anvendelse af sang, rim og rytme"*, der opfyldes af hele 98%, samt *"Personalet italesætter egne handlinger, intentioner og følelser"*, som opfyldes ved 92% af observationerne og er med til at understøtte børnenes begyndende udvikling af evnen til mentalisering. Der er siden tilsyn 2023 sket en positiv udvikling i forhold til denne indikatorer.

"Personalet inviterer til sprogstimulerende dialog i leg, aktiviteter og rutinesituationer" er den indikator, som fremstår med den laveste grad af opfyldelse (40%). Indikatoren referer til personalets arbejdet med turtagning, udvidelse af børnenes begrebsforståelse og ordforråd og handler i høj grad om kvalitet i kommunikationen og dialogen. Dialogen bærer i flere tilfælde præg af brug af undervisningstone eller lukkede spørgsmål og i flere tilfælde begge elementer. Der peges i teorien på, at voksne i kommunikation med børn bør tilstræbes minimum fem turtagninger for at understøtte barnets sproglige udvikling – dette tilpasset barnets udvikling og alder og dermed den voksnes anvendelse af stilladsering omkring barnet. Det er derfor afgørende, at den voksne stiller åbne, nysgerrige spørgsmål og giver barnet tid, for at understøtte sprogtiltagelsen og barnets følelse af at være kompetent.

5.6. Pejlemærke 5: Fysiske rammer

Da der afrundes til nærmeste hele procenttal, bliver summen af tallene ikke 100% i alle tilfælde.

De fysiske rammer i dagtilbuddet har stor betydning for den strukturelle kvalitet i dagtilbuddet. De fysiske rammer er dynamiske og er med til at understøtte børnenes leg, kreativitet og fordybelse. Der er igennem de seneste år blevet arbejdet med at styrke kvaliteten af det fysiske læringsmiljø. Dagtilbudsområdet har indgået i et forskningssamarbejde med DCUM med fokus på kvalitetsstærke lege- og læringsmiljøer. Derudover har et eksternt arkitektfirma på baggrund af flere dagtilbud, udarbejdet anbefalinger til planlægning af de fysiske rum.

Over 91% af alle institutioner placerer sig under dette pejlemærke i fuldstændig og omfattende opfyldelse og ingen institutioner er placeret i begrænset eller utilstrækkelig opfyldelse.

To indikatorer opfyldes af samtlige institutioner. Dette gælder indikatoren *”Der er aldersrelevante materialer, der understøtter krop og sanser ude og inde”* og *”Der er mulighed for henholdsvis rolig og vild leg”*. Dette indikerer, at der i institutionernes fysiske miljø er god mulighed for sansemæssig og kropslig udfoldelse for børnene. Resultatet er i tråd med tilsyn 2023, hvor 98% af institutionerne havde opfyldt indikatoren *”Der er mulighed henholdsvis for rolig og vild leg”*

Den indikator som er opfyldt i lavest grad, er indikatoren *”Der er et passende lydniveau, der understøtter fordybelse og aktiv deltagelse”* – denne opfyldes i 52% af observationerne. Der ses under observationerne flere eksempler på, at der er unødigt baggrundsstøj i form af eksempelvis musik, som ikke anvendes aktivt af børn og voksne. Et højere lydniveau vil ofte medføre at børn og voksne taler højere og dermed skaber et endnu højere lydniveau. Høj støj kan udfordre børnenes koncentrationsevne og også medføre ubehag eller irritation hos børnene. Ligeledes kan støjen have betydelige negative konsekvenser for børns sprogtiltagelse, da børn har øget behov for et godt lydmiljø i henhold til at kunne tilegne sig sprog, da børns hørelse ikke er fuldt udviklet, hvorfor børns sprogforståelse er meget dårligere end voksnes i støjfyldte miljøer. Forskning peger, som tidligere beskrevet, på børns sproglige kompetencer har afgørende betydning for deltagelsesmuligheder, hvorfor støj også kan have negative konsekvenser for børnenes sociale kompetencer.

5.7. Pejlemærke 6: Forældresamarbejde

I Dagtilbudsloven står det anført, at dagtilbuddet og forældrene skal samarbejde om at sikre omsorg for børnene og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Der er i forbindelse med tilsyn 2025 ikke blevet lavet en specifik vurdering af i hvor høj grad institutionen opfylder pejlemærke ligesom det er tilfældet ved de fem forrige observerbare pejlemærker.

Med afsæt i evalueringen af tilsyn 2023, anvendes der i tilsyn 2025 et bredere forældreperspektiv. Som tidligere beskrevet har der i de enkelte forældreråd eller bestyrelser, været lokale drøftelser med afsæt i fem spørgsmål, der relaterer sig til samarbejdet mellem forældre og institution. Her har forældregrupperne skulle vurdere institutionen i forhold til spørgsmålene på en 1-5 skala, ligesom indholdet i drøftelserne også er blevet angivet i besvarelsen til den tilsynsførende.

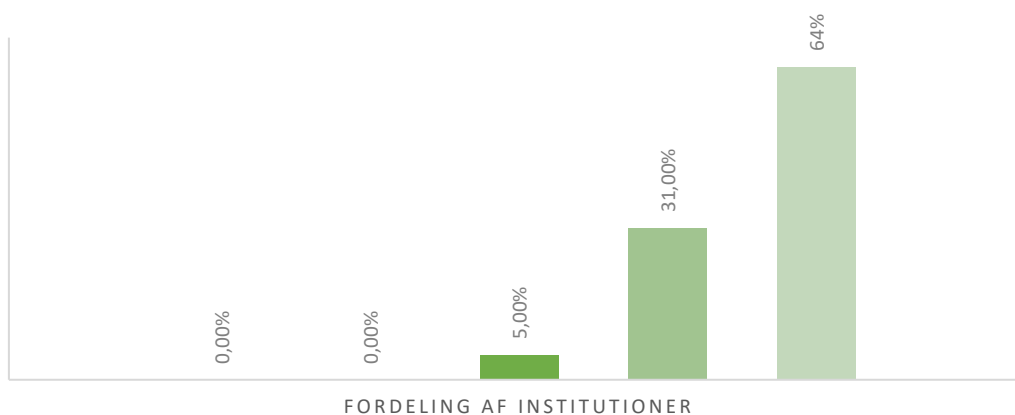
Spørgsmål til drøftelse:

1. *I hvilken grad indgår institutionen i et ligeværdigt samarbejde med jer som forældre?*
2. *I hvilken grad oplever I, at institutionen involverer jer som forældre i det pædagogiske læringsmiljø?*
3. *I hvilken grad oplever I som forældre at have en løbende dialog med og få vejledning af institutionen vedrørende jeres barns trivsel, udvikling, læring og dannelse?*
4. *I hvilken grad oplever I som forældre, at institutionen skaber sammenhænge i forbindelse med overgange, med afsæt i det enkelte barns trivsel og udvikling?*
5. *I hvilken grad oplever I som forældre, at institutionen skaber tryghed for barn og forældre i afleverings- og hentesituationer?*

Der generes via forældredialogen lokalt både kvalitativt og kvantitativt data, ligesom der er fremkommer data fra både forældre og institution under dialogen i forbindelse med tilsynsmødet. De kommende grafer viser den samlede data fra forældredrøftelserne.

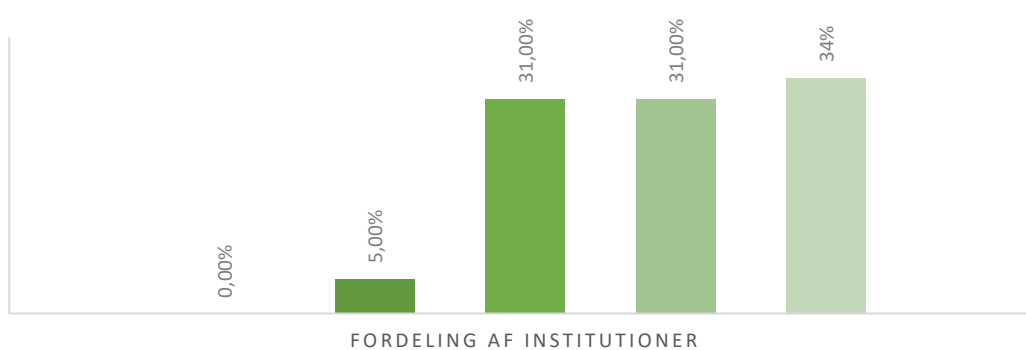
I HVILKEN GRAD INDGÅR INSTITUTIONEN I ET LIGEVÆRDIGT SAMARBEJDE MED JER SOM FORÆLDRE?

■ 1 (i lav grad) ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 (i høj grad)

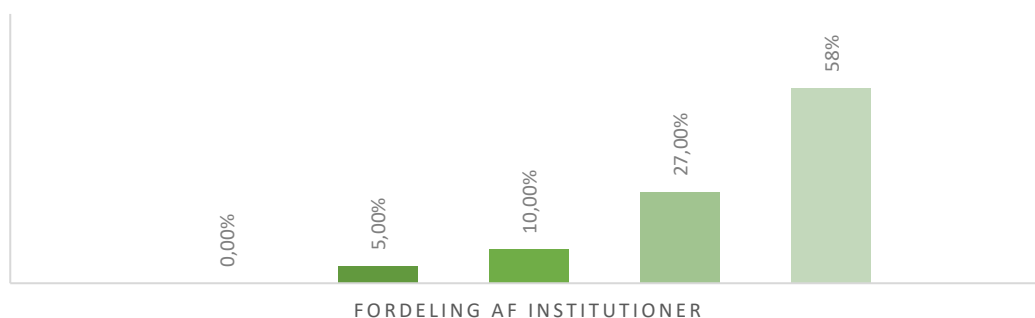
I HVILKEN GRAD OPLEVER I, AT INSTITUTIONEN INVOLVERER JER SOM FORÆLDRE I DET PÆDAGOGISKE LÆRINGS MILJØ?

■ 1 (i lav grad) ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 (i høj grad)

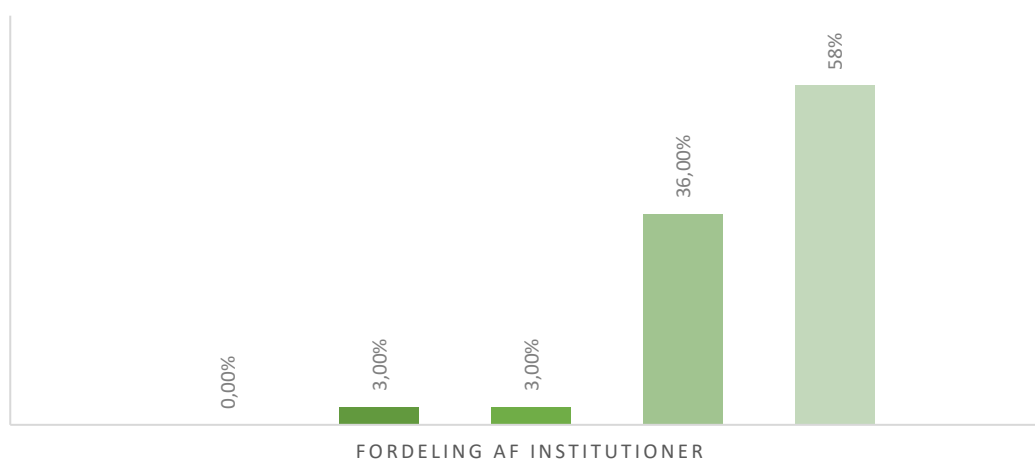
**I HVILKEN GRAD OPLEVER I SOM
FORÆLDRE AT HAVE LØBENDE DIALOG
MED OG FÅ VEJLEDNING
AF INSTITUTIONEN VEDRØRENDE JERES
BARN'S TRIVSEL, UDVIKLING, LÆRING OG
DANNELSE?**

■ 1 (i lav grad) ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 (i høj grad)

**I HVILKEN GRAD OPLEVER I SOM
FORÆLDRE, AT INSTITUTIONEN SKABER
TRYGHED FOR BARN OG FORÆLDRE
I AFLEVERINGS- OG HENTESITUATIONER?**

■ 1 (i lav grad) ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 (i høj grad)

Uddrag af data fra forældrenes drøftelser:

Der ses generelt en meget høj tilfredshed med samarbejdet mellem institution og forældre. Forældrene oplever, at personalet er åbne, imødekommende og nærværende i samarbejdet. Flere fremhæver at de oplever en omsorgsfuld tilgang hos personalet, der virker trygheds- og tillidsskabende. Flere forældre nævner, at der er behov for at en mere ensartet praksis mellem stuerne i samme institution.

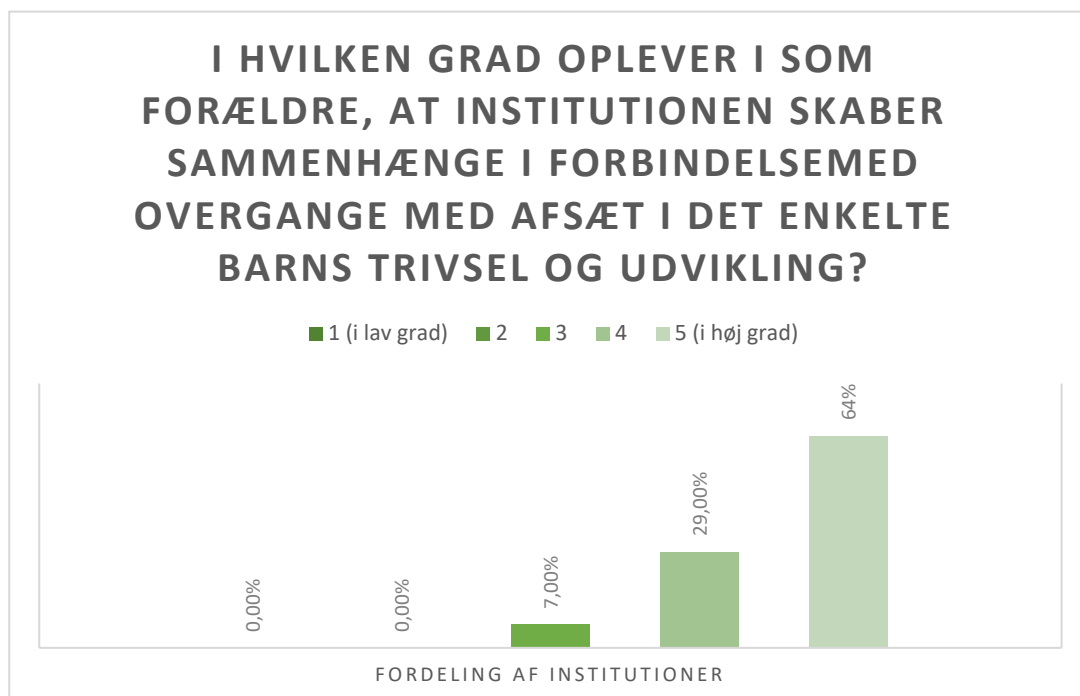
Forældrene har en generel oplevelse af at blive involveret og informeret om aktiviteter, tematikker eller andet, der arbejdes med i institutionen. Flere institutioner har med afsæt i forældredrøftelsen styrket kommunikationen via AULA, for på den måde at øge gennemsigtigheden og trygheden for forældrene og skabe sammenhæng mellem institution og hjem.

Der opleves generelt en god og åben dialog mellem personale og forældre – også om de svære samtaler. Forældrene oplever fagligt engagerede personale, der bidrager med vejledning omkring barnet. Dog har nogle forældre et ønske om at få mere viden og indsigt i deres barns interesser og udvikling; hvad er barnet optaget af, hvad skal barnet øve sig i, barnets ressourcer etc. Generelt peger forældrenes perspektiv på en stor tilfredshed og tillid til personalets faglighed, omsorg for børnene og engagement. Der er ønske om en fortsat løbende og ærlig dialog mellem institution og forældre, der bygger på gensidig respekt og et fælles ansvar for børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse.

5.8. Pejlemærke 7: Sammenhænge

Ligesom det er tilfældet i forhold til pejlemærket "Forældresamarbejde", så laves der ikke en vurdering af i hvor høj grad institutionen opfylder pejlemærket – dette med afsæt i evalueringen 2023. Der tages afsæt i data fra drøftelse i forældreråd eller bestyrelse samt dialogen til tilsynsmødet.

I forhold til spørgsmålet "*I hvilken grad oplever I som forældre, at institutionen skaber sammenhænge i forbindelse med overgange, med afsæt i det enkelte barns trivsel og udvikling?*" viser data at der i høj grad er en oplevelse af at institutionen understøtter sammenhænge.

Uddrag af data fra forældrenes drøftelser:

Overgangene mellem vuggestue, børnehave og skole opleves overvejende trygge og veltilrettelagte. De er en generel tilfredshed med arbejdet med overgangen mellem vuggestue og børnehave, hvor institutionerne har fokus på overgangen allerede inden barnet, skal starte i den nye sammenhæng. Der er få eksempler på, at der ønskes en styrket sammenhæng i forbindelse med denne overgang. Flere forældre giver udtryk for at de værdsætter, at kendte voksne følger med barnet i overgangen, da det er med til at skabe stabilitet og genkendelighed.

Ser vi på det kvalitative og kvantitative data fra forældredrøftelserne i forhold til pejlemærkerne *Forældresamarbejde* og *Sammenhænge* samlet set, ses der generelt en stor tilfredshed fra forældrenes side med samarbejdet med institutionen. Dette er sammenligneligt med resultaterne fra tilsyn 2023, hvor der ligeledes var en stor tilfredshed, men i modsætning til 2023, er der 2025 en bredere repræsentation af forældre, der har bidraget til data.

5.9. Børnenes perspektiv

I forbindelse med tilsynet har den pædagogiske leder/institutionsleder lavet en analyse af børnenes perspektiver og der er på den baggrund blevet generet kvalitative data. Udover data til brug i forbindelse med drøftelsen på tilsynsmødet, så er det værdifulde data for ledelsen at arbejde videre med til brug af udvikling af praksis. Ledelsen har i forbindelse med tilsynet arbejdet med at indsamle og analysere data ud fra en forud bestemt ramme.

Foruden at generere data i forbindelse med tilsynet, er intentionen med at inddrage børneperspektivet ligeledes, at inspirere ledelsen og medarbejdere til at inddrage børnenes perspektiver i hverdagen. Der er i forbindelse med tilsyn 2023 og 2025 en del eksempler på, at indsamling af børneperspektivet har bidraget til en ny erkendelse og ændring af praksis.

Interviewguide/analyse spørgsmål:

Hvad er det bedste ved at være i børnehaven?

Har I en god ven? Hvorfor er han/hun en god ven?

Hvem hjælper jer, hvis I er kede af det?

Hvornår er det rart at være sammen med de voksne?

Hvornår er det ikke rart at være sammen med de voksne?

Hvad laver de voksne mest i børnehaven?

Uddrag af data fra analysen af børneperspektivet:

3-6 år // interviews:

Uddrag af data fra analysen af børneperspektivet i børnehaverne viser, at børnene generelt oplever en hverdag præget af tryghed og gode relationer. Flere steder fremhæver børnene, at de har gode venner og at de voksne hjælper og leger med dem, især når der opstår behov for trøst eller støtte. I nogle institutioner beskriver lederne, hvordan børnene oplever, at de voksne deltager aktivt i lege, samlinger og måltider, og at der er fokus på at skabe et inkluderende fællesskab, hvor alle børn kan være med.

Eksempler fra børneinterviewene viser, at børnene sætter pris på muligheden for at vælge aktiviteter, og at de oplever, at både børn og voksne hjælper hinanden i hverdagen. Nogle ledere peger på, at børnene især

fremhæver leg og venskaber som det bedste ved børnehaven, og at de voksne ofte fungerer som trygge og tilgængelige. I enkelte institutioner nævnes det, at børnene oplever, at de voksne kan være "skrappe" eller optaget af møder, hvilket kan påvirke børnenes oplevelse af nærvær.

Der er også eksempler på, at børnene oplever, at de voksne primært træder til, når der er behov for hjælp, mens de i andre situationer observerer eller organiserer aktiviteter. Data peger endvidere på, at der kan være behov for mere aktiv deltagelse fra de voksne i børnenes leg.

0-2 år // video:

Data fra analysen af børneperspektivet i vuggestuerne viser, at de yngste børn i flere institutioner møder en hverdag med trygge og genkendelige rammer. Videoobservationerne og ledernes analyser peger på, at børnene oplever faste rutiner, hvor voksne er nærværende og opmærksomme på både den samlede børnegruppe og det enkelte barns behov. I nogle institutioner fremhæves det, at børnene inddrages aktivt i daglige rutiner som måltider, garderobe og samlinger, og at de får mulighed for at øve sig og hjælpe hinanden.

Eksempler fra observationerne viser, at voksne ofte guider børnene med roligt stemmeleje, øjenkontakt og fysisk støtte, og at børnene får lov til at prøve selv, men kan få hjælp, når det er nødvendigt. Der er en generel oplevelse af, at børnene oplever omsorg og anerkendelse fra de voksne. Dette ses i særlig grad når de støttes igennem hverdagens mange rutiner og overgange, og når de har brug for trøst. Der peges på at arbejdet med små grupper, giver god mulighed for individuel støtte og fordybelse.

Der er også eksempler på, at ventetid kan skabe uro samt at forstyrrelser fra andre voksne kan påvirke opmærksomheden på børnene. Nogle af lederne nævner, at koordinering af aktiviteter og variation i tilbud er med til at styrke børnenes engagement. Nogle steder fremhæver lederne, at børnene har glæde af legende og inspirerende voksne, og at børnene oplever at have betydning for fællesskabet, når de hjælper hinanden og deltager aktivt i hverdagen.

6. Kommunale tendenser

Når vi ser på tværs af de 63 observationer, der er foretaget i institutionerne, ses en række tendenser, som går igen i en stor andel af institutionerne. I de følgende afsnit beskrives et udsnit af disse tendenser.

6.1. Børns indbyrdes relationer og samhørighed med børnegruppen

Relationer mellem børn er en central del, når det kommer til børnenes følelsesmæssige og sociale udvikling. Deltagelse i fællesskaber og det at have gode venner, er en væsentlig del af det godt børneliv. Ser vi på pejlemærket "Mangfoldighed og inklusion", gør det sig gældende at indikatorerne "*Personalet understøtter børnenes behov for samhørighed med resten af børnegruppen*" samt "*Personalet fremhæver børnenes positive initiativer og hensigter for børnegruppen*" er to af de fire indikatorer, der er opfyldt i lavest grad under observationerne. Begge indikatorer relaterer sig til personalets rolle i at understøtte barnets oplevelse af at være kompetent, se de andre børn og opleve en samhørighed med den resterende børnegruppe.

Der er i de planlagte aktiviteter såvel som rutinesituationer som eksempelvis samling, leg og måltid et stort potentiale for at arbejde med dels at fremhæve børnenes positive initiativer og hensigter samt understøtte børnenes behov for samhørighed med hinanden. Det pædagogiske personale har altså en betydelig rolle i henhold til at understøtte børnene i at indgå i samspil med hinanden mhp. at skabe fællesskaber og oplevelse af samhørighed i børnegruppen. Dertil er understøttelsen af barn-barn interaktioner afgørende, da sociale samspil mellem børn er komplekse og kræver øvelse. Derfor har det pædagogiske personale en afgørende rolle i henhold til at støtte børnene, eksempelvis når der opstår sammenstød eller uenigheder, så børnene får en oplevelse af, at de kan fortsætte som del af fællesskabet trods uenighed. Forskning peger videre på, at der er sammenhæng mellem børns legekompetencer og børnenes deltagelsesmuligheder i fællesskaber. Nærværende personale, tæt på børnefællesskaberne og aktivt deltagende kan understøtte børnenes oplevelse af at blive set, hørt og mødt, men også børnenes blik for at andre børn vil dem – og dermed understøttes børnenes lyst til at ville noget sammen samt oplevelse af at det er positivt at være del af samt at de har værdi i dagtilbuddets fællesskaber. Således skal det pædagogiske personale udvise omsorg, opmærksomhed for og støtte såvel det enkelte barn og børnegruppen⁶.

Der er også observeret mange gode eksempler på hvordan personalet understøtter samhørighed børnene imellem og ikke udelukkende til den voksne. Samhørighed med børnegruppen kan understøttes organisatorisk ved at børnene er i mindre grupper, ligesom det er afgørende at der er nærværende voksne tæt på børnegruppen. Eksempelvis understøttes børnenes samhørighed ifm. med formiddagsmad og samling i en vuggestue, idet den voksne fremhæver børnenes invitationer til samspil: En dreng, *Emil*, siger: *"Rap rap"*, hvortil en andet dreng, *Conrad*, spørger, *hvad det er*. Den voksne fremhæver, *drengens spørgsmål: "hvad var det for et dyr, spørger Conrad. Hørte I lige det"*. En pige giver svaret, og den voksne understøtter børnegruppens opmærksomhed herpå: *"Og Ellen sagde, det var en and"*.

For børn i udsatte positioner er det særligt vigtigt, at deres initiativer og hensigter bliver fremhævet og eventuel forstørret for børnegruppen; det kan være børn med kommunikative og sproglige udfordringer eller børn, der har brug for hjælp til at forstå det sociale samspil. Den voksne får her en afgørende rolle i at barnet bliver forstået på sin hensigt og fremhævet positivt.

To andre indikatorer, der ligeledes relaterer sig til personalets understøttelse af børnenes samspil og indbyrdes relationer er: *"Personalet støtter børn, der ikke ved egen hjælp har deltagelsesmuligheder i leg, aktiviteter og rutinesituationer"* samt *"Personalet bruger positiv og nænsom guidning i alle interaktioner mellem barn-barn"*. Der kan med fordel rettes en opmærksomhed på arbejdet med at udvikle på disse indikatorer, så der opnås en højere grad af opfyldelse. En udvikling vil understøtte alle børn og særligt børn i udsatte positioner, der står udenfor legen og har brug for at blive hjulpet til deltagelse af en voksen.

Denne tendens er i direkte tråd med et af de fund, som blev præsenteret i den nationale kvalitetsundersøgelse på 0-2års området, som blev præsenteret i 2023 og den nationale

⁶ EVA, 2023: https://eva.dk/Media/638332122608263903/EVATEMA%20B%3b8rnef%3a6llesskaber%20for%200-2-%c3a5rige_juni2023_0.pdf

Børns Vilkår, 2025: https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2025/01/BV_Haefte_Positive_Faellesskaber_2025_web.pdf

kvalitetsundersøgelse på 3-5 års området, der blev præsenteret i 2025. I den sidstnævnte blev personalets understøttelse af børnenes indbyrdes under den overordnede overskrift ”Relationer” vurderet lavest⁷.

Netop fællesskabet er et gennemgående fokus i Børne- og ungepolitikken, Det fælles børne- og læringssyn, aftalemål og kompetenceudviklingsforløbet ”Fælles kvalitetsforståelse gennem pædagogfaglig ledelse og stærke børnefællesskaber”. På den baggrund vil det samlede dagtilbudsområde og forvaltningen fortsat have en samlet opmærksomhed på at vedligeholde og udvikle på dette.

6.2. Voksen-barn relationen

Der ses i forbindelse med tilsynet generelt empatiske voksne, der fremstår som gode rollemodeller og har fokus på at engagere sig i de daglige gøremål og aktiviteter. Dette understøttes af, at der generelt ses, at børnene udviser tryghed og glæde i kontakten med de voksne i institutionen. Generelt observeres der et fokus på at styrke og udvikle voksen-barn relationer – i højere grad end barn-barn relationen. Der kan med fordel udvikles på at guide børnene positivt og nænsomt, dette særligt gældende i mere ustrukturerede sammenhænge. Ydermere er det relevant at se på organiseringen og de voksnes mulighed for at være fordybet og nærværende over tid.

Generelt observeres rigtig meget relationskompetent praksis af høj kvalitet, hvilket er helt afgørende for barnets tryghed, tillid og tilknytning til den voksne. Relationen er en afgørende del af fundamentet for barnets udvikling. Der ses en tendens til, at kvaliteten af relationsarbejdet kan variere fra stue til stue, hvorfor det er af afgørende betydning, at der er pædagogisk ledelse tæt på samt at der er en veletableret feedbackkultur i institutionen. Dette kan med fordel ses i sammenhæng med den nationale kvalitetsundersøgelse, hvori et af fundene ligeledes var en forskellig kvalitet på stuer.

6.3. De fysiske rammer

Generelt ses det, at de fysiske rammer giver god mulighed for børnenes leg og udfoldelse og der forefindes aktivitets- og legematerialer inde og ude. Der observeres at der er alderssvarende og relevante materialer, som i høj grad er tilgængelige for børnene.

I overvejende grad bærer organiseringen af læringsmiljøerne præg af, at både inde- og uderum udnyttes, så børnene er fordelt i institutionens tilgængelige rum. Personalet har generelt fokus på at dele børnegruppen og fordele sig over hele institutionens område eller anvende nærområdet og tage på tur. Det gør, at der er mulighed for at skabe en ramme til leg og fordybelse.

Der har siden tilsyn 2021 på forskellige vis været arbejdet med at udvikle på kvaliteten i af det fysiske læringsmiljø med fokus på eksempelvis; tematiserede legeområder, udstilling af børnenes værker i børnehøjde, tilgængelighed af materialer samt fleksible anvendelse af rum og legemiljø. Dette ses i opfyldelsen af pejlemærket, hvor der generelt er der en relativ høj opfyldelse af de forskellige indikatorer under pejlemærket.

⁷<https://eva.dk/dagtilbud-for-boern/tilsyn-og-maalng-af-kvalitet/nationale-undersogelser-af-kvalitet/kvalitet-i-daginstitutioner-for-3-5-aarige-2025/ny-national-kvalitetsundersogelse-markant-forskel-paa-kvaliteten-i-danske-boernehaver->

6.4. Legen og den voksnes rolle heri

Legen har været i fokus i det faglige årshjul for dagtilbudsområdet i 2021, 2022 og igen i 2023 med forskellige vinkler, ligesom der har været igangsat en række decentrale tiltag for at udvikle legen. I forbindelse med tilsynet 2025 ses der i høj grad mulighed for børneinitierede lege i institutionerne, ligesom legetøj og materialer har ikke en bestemt anvendelsesmulighed, så børnene har mulighed for at være kreative og bruge deres fantasi i legen.

Data fra tilsynet viser, at det fortsat er relevant at have fokus på den voksnes rolle og dennes deltagelse i legen. De voksne indtager forskellige roller omkring legen, men der observeres ikke i ønsket grad voksne, der er ligeværdige *medspillere* og deltagende i legen. I forhold til den voksnes deltagelse observeres der en forskelligartet praksis fra institution til institution og fra stue til stue, hvilket understøttes af indikatorens opfyldelse på 40%. Det kan i den forbindelse være relevant at se op hæmmerne og fremmere for, at de voksne har gode betingelser og kompetencer til at deltage i leg sammen med børnene. Dette kalder på lokalt fokus i personalegrupperne og understøttelse fra central side. For at sikre mulighed for at den voksne kan være nærværende og deltagende i legen, er det relevant at overveje hvordan institutionens organisering kan understøtte deltagelse. Det er altså relevant at se på både den strukturelle og processuelle kvalitet, når det skal udvikles på den voksens deltagelse i leg.

Ifølge den styrede pædagogiske læreplan er legen grundlæggende. I forhold til data fra tilsyn 2025 ses der samlet ses gode tendenser indenfor flere indikatorer, der handler om leg og legens betingelser, men der skal fortsat udvikles på den voksnes rolle som medspiller og deltagende i legen. Dette kan ses i sammen med at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn, hvor legen kan være adgangen med hjælp fra den voksne. Dette afspejler sig i dele af resultatet, men som beskrevet ovenfor kræver andre elementer at temaet genbesøges.

6.5. Kommunikation og sprog

Kommunikation og sprog er det pejlemærke, som færrest institutioner har i omfattende og fuldstændig opfyldelse. Det kan hænge sammen med at der er tre ud af de seks indikatorer, der relaterer til bestemte aktiviteter som enten er til stede under observationen eller ikke er til stede. Ser vi på tendenserne indenfor dette pejlemærke, så er der en svingende kvalitet i den sprogstimulerende dialog, hvilket understøttes af indikatorens opfyldelse. Der er et potentiale i, at personalet i endnu højere grad arbejder med at lave flere turtagninger i dialogen med børnene, stiller åbne og nysgerrige spørgsmål samt understøtter begrebsforståelse og udvidelse af børnenes ordforråd.

Institutionerne har generelt godt greb om at anvende dialogisk læsning samt sang, rim og rytme. Kvaliteten af den dialogiske læsning er dog varierende, hvilket også ses i børn og voksnes fordybelse i aktiviteten. Det er væsentligt at sikre at der er ro og plads til fordybelse omkring aktiviteten. Der er generelt god tilgængelighed af bøger i både vuggestuer og børnehaver.

I forhold til italesættelse af børnene initiativer – ikke så meget følelser og det samme er gældende for barn/barn. Der er igangsat flere indsatser ligesom, der er planlagt tiltag omkring styrkelse af sprogindsatsen – disse uddybes i afsnit 7.3.

6.6. Forskellig kvalitet i den samme institution

Som tidligere nævnt laves vurderingen med afsæt i den samlede observation på tværs af stuer og mange steder på tværs af vuggestue og børnehave. Der ses i forbindelse med tilsynet en tendens til, at der

observeres en forskellig kvalitet på tværs af stuer og tilbudstype. I nogle tilfælde er der en markant forskel på kvaliteten stuerne imellem og dermed hvilken kvalitet, som børn tilbydes. Dette understøttes af uddrag af data fra forældreinterviewet, hvor der også peges på at det med fordel kan arbejdes med at sikre en mere ensartet praksis på tværs af stuerne i en enkelt institution.

Det er en væsentlig ledelsesopgave at sikre en ensartet kvalitet på tværs af stuerne ligesom det er relevant, at der personalet imellem er en stærk "vi" følelse og en feedbackkultur, hvor det er en værdi at give hinanden feedback og udvikle den fælles opgaveløsning i praksis – til gavn for børnene. Dette forhold arbejdes der konkret videre med i forhold til den samlede ledergruppe på dagtilbudsområdet. Dette som en del af "ledelsessporet" i det igangværende kompetenceudviklingsforløb *"Fælles kvalitetsforståelse gennem pædagogfaglig ledelse og stærke børnefællesskaber"*. For at sikre en udvikling af dette forhold, er det afgørende at have fokus på den pædagogfaglige ledelse helt tæt på kerneopgaven.

7. Udvikling og opfølgning på det pædagogiske tilsyn samt det videre arbejde med resultaterne

7.1. En udviklende tilsynsdialog, der skaber kvalitet

Der har med afsæt i evalueringen af tilsyn 2023 været fokus på at skabe god plads til dialog på tilsynsmøderne, hvor der er plads til at få forskellige perspektiver sat i spil i dialogen. Der er en generel oplevelse af at alle deltagere er deltagende og bidrager til et bredere perspektiv og forståelse af den pædagogiske praksis i dagtilbuddet.

Den tilsynsførende har med afsæt i observationerne en række anbefalede udviklingsområder, som institutionen arbejder videre med. Der er en generel oplevelse af, at udviklingspunkterne giver mening for institutioner at arbejde videre med. De tilsynsførende oplever generelt et stort engagement og ejerskab for det videre arbejde med tilsynets anbefalinger. Dette gælder også i de eksempler hvor institutionerne ikke kan genkende den observerede praksis, som et billede på den generelle praksis i tilbuddet. Men i alle tilfælde er det gennem en åben og udviklende dialog lykkedes at finde udviklingsområder, der kan skabes en fælles konsensus om.

Der er i dialogen på tilsynsmøderne fokus på at give beskrivende eksempler på den observerede praksis, så det bliver så praksisnært som muligt og håndgribeligt at arbejde videre med.

7.2. Opfølgning på tilsyn i institutionerne

Efter tilsynsmødet og med afsæt i indholdet i dialogen og tilsynsrapporten arbejder ledere og medarbejdere videre med anbefalingerne fra tilsynet decentralt. Den efterfølgende opfølgning og de tilsynsførendes involvering, har været afhængig af pejlemærkets opfyldelse. Ligesom det var tilfældet i forbindelse med tilsyn 2023, så har institutionerne i 2025 ligeledes selv besluttet hvilken didaktisk/evalueringsmodel de ønsker at anvende til arbejdet med anbefalinger fra tilsynet.

Som nævnt tidligere er de efterfølgende handlinger afhængig af institutionernes opfyldelse af pejlemærkerne samlet set. Institutionerne arbejder selvstændigt videre med anbefalingerne, hvis de vurderes, som havende *fuldstændig, omfattende og delvis* opfyldelse af pejlemærkerne samlet set. Hvis institutionerne placerer sig i

"delvis" opfyldelse under et pejlemærke, anbefales de i nogle tilfælde at søge sparring hos Børnefagligt Udviklingscenter

I institutioner der har pejlemærker, som er i begrænset opfyldelse, skal arbejdes videre med justering af pejlemærket i samarbejde med Børnefagligt Udviklingscenter og der laves en handleplan, som skal godkendes af tilsynsførende. Der er en forventning at den lokale ledelse er tæt på det videre arbejde med at udvikle praksis, så flere indikatorer kommer til stede og opfyldelsen af pejlemærket forbedres.

For at sikre, at der sker en ændring i praksis, så laves der indenfor en 4 måneders periode en opfølgende observation i alle institutionen.

Hvis en institution har et eller flere pejlemærket i utilstrækkelig opfyldelse, udarbejder institutionen en handleplan i samarbejde med den tilsynsførende konsulent og der laves et eller flere opfølgende tilsyn indtil, der er sket en tilfredsstillende udvikling af kvaliteten.

Såfremt der opstår en bekymring på baggrund af det ordinære pædagogiske tilsyn eller grundet andre forhold, så igangsættes der skærpet tilsyn. Der skelnes mellem to typer skærpet tilsyn; et skærpet tilsyn grundet bekymring for forhold i tilbuddet og et skærpet tilsyn med handleplan ved alvorlig bekymring for forhold i tilbuddet. Børne- og Familieudvalget orienteres, når der er tale om alvorlige bekymring. Der laves i den forbindelse opfølgende tilsyn og der iværksættes løbende sparring med ledelsen. Der kan ligeledes igangsættes yderligere aktiviteter rettet mod personalet. Der laves i forbindelse med et skærpet tilsyn altid en handleplan, da det kræver, at der arbejdes målrettet med at udvikle praksis med afsæt i målbare mål.

I nedenstående tabel kan se hvordan institutionerne fordeler sig indenfor de fem pejlemærker på antal og i procent. Bemærk at der afrundes til det nærmeste hele procenttal. Der laves opfølgning de institutioner, der har et eller flere pejlemærker i begrænset eller utilstrækkelig opfyldelse og så der har fået eller får et opfølgende tilsyn.

Inst. fordelt på opfyldelse pr. pejlemærke (antal/%)	Relationer	Mangfoldighed og inklusion	Lege – og læringsmiljøet*	Kommunikation og sprog	Fysiske rammer*
Fuldstændig	19/30%	11/17%	8/13%	7/11%	18/29%
Omfattende	26/41%	29/46%	25/40%	20/32%	39/62%
Delvis	11/17%	19/30%	29/46%	34/54%	6/10%
Begrænset	6/10%	3/5%	1/2%	2/3%	0
Utilstrækkelig	1/2%	1/2%	0	0	0

*Da der afrundes til nærmeste hele procenttal, bliver summen af tallene ikke 100% i alle tilfælde.

Som følge af det pædagogiske tilsyn og andre forhold er der igangsat skærpet tilsyn i to institutioner. Der har i begge tilfælde være tæt sparring med ledelsen af tilbuddene samt opfølgende observation. I den ene institution er der sket en udvikling af kvaliteten i en grad, der gør at institutionen ifølge vurderingen kan arbejde selvstændigt videre. De følges fortsat for at sikre at den udviklede praksis fortsat udvikles og forankres. I den anden institution skal der fortsat arbejdes med at udvikle praksis til en kvalitet, der betyder at institutionen selvstændigt kan arbejde videre. Der er i begge institutionen igangsat flere tiltag og ledelsen har søgt relevant sparring på udvikling af praksis.

7.3. Det videre udviklingsarbejde med afsæt i tilsynsresultaterne

Udover at give den enkelte institution viden om hvor der skal udvikles og justeres på den pædagogiske praksis, så giver resultaterne fra det pædagogiske tilsyn på det samlede dagtilbudsområde forvaltningen et omfattende datasæt, hvoraf der kan udledes generelle tendenser og heraf udvælges kommunale fokusområder, hvilket er beskrevet i tidligere afsnit.

Det er af afgørende betydning, at der sker en inddragelse af praksis, når det kommer til planlægning af aktiviteter med afsæt i resultaterne fra tilsynet. Forvaltningen skal derfor i den kommende tid i dialog med praksis for dels at drøfte hvilke faglige indsatser, der skal iværksættes for alle, og ligeledes vurdere hvordan den enkelte leder og institution understøttes bedst mulig, så kvaliteten løftes, der hvor behovet er.

Det videre arbejde med ”Fælles kvalitetsforståelse gennem pædagogfaglig ledelse og stærke børnefællesskaber”

Med afsæt i resultaterne fra pædagogisk tilsyn i 2023, blev der i 2024 igangsat en omfattende kompetenceudviklingsforløb for det samlede kommunale og selvejende dagtilbudsområde. Forløbet er et aktionslæringsforløb med øvebaner for ledere og personale og forløber fra 2024 til 2026. Intentionen med kompetenceudviklingsforløbet er at klæde alle medarbejdere på fagligt, så det bedst muligt kan understøtte et pædagogisk miljø, hvor alle børn er en del af et positivt og meningsfuldt fællesskab. Ydermere skal forløbet sammen med indholdet i tilsynets pejlemærker, understøtte en fælles kvalitetsforståelse på dagtilbudsområdet i Randers kommune. Der er i kompetenceudviklingsforløbet et særligt ledelsesspor, der sideløbende med kompetenceudviklingsforløbet, klæder ledelsen på til at lede og faciliterer den ønskede forandring.

På nuværende tidspunkt er dagtilbudsområdet i gang med at arbejde med kompetencepakke 4 og mangler 2 kompetencepakker. Der er en meget tæt sammenhæng med indholdet i kompetencepakkerne og pejlemærkerne i tilsynet samt det fælles børne- og læringssyn.

For nogle institutionerne vil resultatet af tilsyn 2025 kalde på at de genbesøger en eller flere af de forrige kompetencepakker. Indholdet i kompetencepakkerne kan anvendes dynamisk i forhold til udviklingsområderne med afsæt i tilsynets resultater.

”Kommunikation og sprog”

Kommunikation og sprog er det pejlemærke, der placerer sig med lavest opfyldelse. Der er allerede en række igangværende og planlagte aktiviteter, der skal være med til at understøtte kvaliteten i sprogarbejdet.

Eksempler på indsatser:

- Sprognetværk for på tværs af kommunale, selvejende og private institutioner. Disse møder er planlagt og faciliteret af Børnefagligt Udviklingscenter og PPR og der sættes på møderne fokus på forskellige områder i sprogarbejdet via forskning/viden, praksiseksempler og vidensdeling.
- Sprogstrategi med fokus på en faglig kompetent og strategisk måde at arbejde med sprog i kommunen. Kvalificering af sprogstrategien er i proces og den forventes implementeret i 2026.
- Uddannelse af medarbejdere i to pædagogiske sprogmoduler i forbindelse med Den boligsociale helhedsplan 2026-2029.
- Deltagelse i forskningsprojekt fra 2026 med fokus på børns sprog og deltagelsesmuligheder.
- Et systematisk tværgående samarbejde med afsæt i Den tværfaglige samarbejdsmodel

Forvaltningen vil i samarbejde med praksis vurdere hvorvidt der er behov for at justerer allerede igangværende og planlagte indsatser.

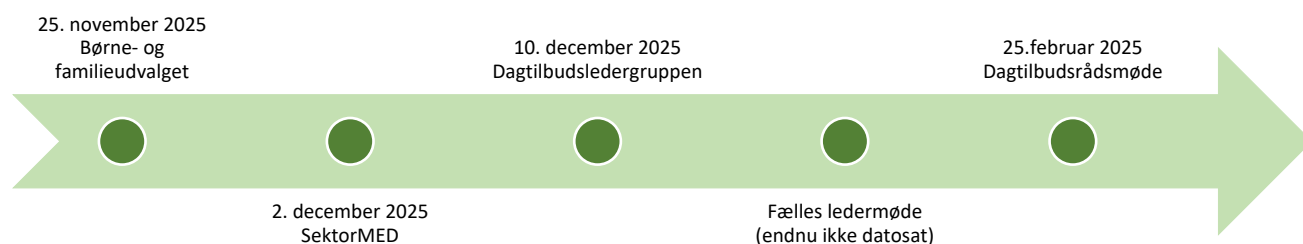
”Legen i centrum”

Der er et ønske om at de voksne i højere grad indtager rolle som medspiller og er deltagende i legen. I flere tilfælde har personale i forbindelse med tilsynsdialogen tilkendegivet at det kan være svært at være deltagende i legen. Det er derfor relevant at forvaltningen og praksis går i dialog om hvordan personalet bedst muligt understøttes i at komme tættere og med i børnenes leg. Herefter kan der med fordel igangsættes en indsats for enkelte institutioner, områder eller det samlede dagtilbudsområde. Dette kan med fordel ske via sparring til den enkelte institution, via netværk omkring leg og bevægelse samt i forbindelse med fælles ledermøde.

7.4. Præsentation af tilsynets resultater samt involvering af MED-systemet og dagtilbudsrådet

Alle daginstitutioner i Randers kommune har været igennem en tilsynsproces og har dermed, sammen med forældre og børn bidraget til det samlede tilsynsdata. Derfor er en væsentlig del af arbejdet på baggrund af tilsynet, at resultaterne bliver præsenteret for ledere, medarbejder og dagtilbudsrådet, som får mulighed for at drøfte resultaterne og komme med input til kommende indsatser. Der vil udover aktiviteterne beskrevet i procesplanen pågå et decentralt arbejde med de lokale med udvalg.

Procesplan:

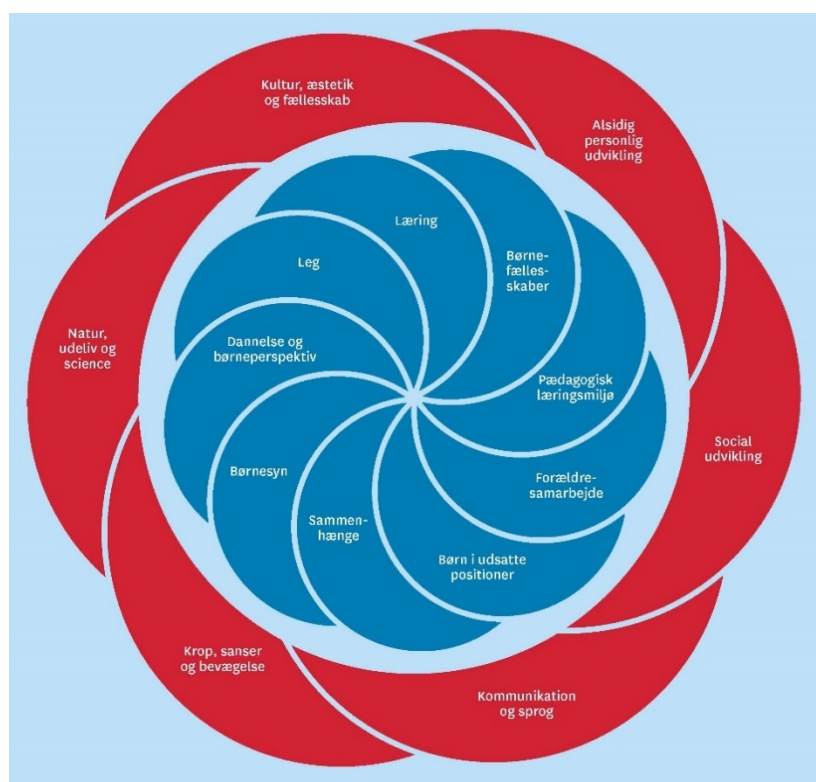

Bilag 1. Den styrkede, pædagogiske læreplan

Siden 2004 har alle dagtilbud i Danmark skullet arbejde med børns læring med udgangspunkt i en pædagogisk læreplan. Som en del af den pædagogiske læreplan har dagtilbud skullet opstille mål for børns læring inden for seks centralt fastsatte læreplanstemaer. Som led i at styrke kvaliteten i dagtilbuddene vedtog Folketinget i maj 2018 nye regler om den pædagogiske læreplan, som skulle implementeres senest 2020.

De nye regler hviler på den danske dagtilbudstradition. Det centrale er blandt andet et fælles pædagogisk grundlag med ni centrale elementer, herunder et styrket fokus på legens betydning, børnefællesskaber, børnesyn og børneperspektiv, etableringen af et pædagogisk læringsmiljø hele dagen, børn i udsatte positioner, forældresamarbejde om børns læring, sammenhængen til børnehaveklassen og samarbejdet med det omkringliggende samfund. Det er desuden væsentligt at nævne nye beskrivelser af de seks læreplanstemaer med nye, brede pædagogiske mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring og i den forbindelse etableringen af en evalueringskultur i dagtilbud. Ovenstående grundlag udgør forståelsen for og tilgangen til arbejdet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.

Den pædagogiske læreplan illustreres i en såkaldt "Læreplansblomst". De røde blade viser de seks læreplanstemaer, mens de blå inderste blade viser elementerne i det fælles pædagogiske grundlag.

Ifølge dagtilbudsloven skal det fremgå af dagtilbuddets lokale læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud igennem hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte voksenaktiviteter, spontane børneaktiviteter og daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal inddrage hensynet til børnets perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger. Det skal endvidere fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring.

Kilde: EMU Danmarks Læringsportal